

บทที่ 3

ความสำเร็จและอุปสรรคในแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหาร ส่วนตำบลปากพูน : ผลจากการวิจัยเชิงเอกสารและเชิงคุณภาพ

3.1 สภาพแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตำบลปากพูน ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีระยะห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 15 กิโลเมตร ทิศเหนือติดต่อกับตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา ทิศใต้ติดต่อกับตำบลโพธิ์เสด็จ และตำบลนาเคียน และทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอไทย และตำบลท่าซัก อำเภอเมือง ส่วนทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลคอนตะโก อำเภอท่าศาลา และตำบลนาเรียง อำเภอพรหมคีรี (<http://www.pakpoon.com>)

แผนภาพที่ 1 แผนที่ตำบลปากพูน

แหล่งที่มา <http://www.pakpoon.com>

ตำบลปากพูนมีเนื้อที่ทั้งหมด 69.34 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบชายฝั่ง และมีคลองที่สำคัญ 2 สายเชื่อมสู่ปากอ่าวไทย คือ คลองท่าแพ และคลองปากพึง เขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน ประกอบไปด้วย 12 หมู่บ้าน โดยมีบางส่วนของหมู่ที่ 1 อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลตำบลท่าแพ และมีชุมชนชายฝั่งที่เป็นพื้นที่ป่าชายเลนอีก 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ 2 หมู่ 4 หมู่ 11 และหมู่ 12 ของตำบลปากพูน (<http://www.pakphoon.com>)

จำนวนประชากรจากทะเบียนราษฎร ณ เดือนเมษายน พ.ศ.2550 พบว่า มีประชากรในองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน 32,024 คน เป็นชาย 16,518 คน เป็นหญิง 15,506 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 10,339 ครัวเรือน (อ้างอิงใน องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน, 2550) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง ทำนา ทำสวน ก่อสร้าง และรับจ้างทั่วไป และเป็นที่น่าสังเกตว่ากว่าครึ่งของผู้ที่ประกอบอาชีพประมงจะเป็นการทำประมงทะเลขนาดเล็กหรือใกล้ชายฝั่ง ส่วนที่เหลือเป็นการทำประมงทะเลขนาดใหญ่ ตามด้วยประมงน้ำจืด นอกจากนี้ยังมีประชากรอีกส่วนหนึ่งที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อยและสัตว์น้ำทะเล (<http://www.cdd.go.th>, 2548 และองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน, 2550)

ในด้านสังคมวัฒนธรรมนั้น ประชากรของชุมชนปากพูนประกอบไปด้วย ชาวไทยพุทธร้อยละ 70 ชาวไทยมุสลิมร้อยละ 30 โดยชาวไทยมีทั้งกลุ่มคนที่อาศัยอยู่แต่ดั้งเดิม และผู้ที่อพยพย้ายถิ่นมาจากเมืองเพชรบุรี ส่วนชาวไทยมุสลิมย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในสมัยรัชกาลที่ 2 โดยส่วนใหญ่ย้ายมาจากหนองจอก (www.pakphoon.com) ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ระบุว่า ครอบครัวของชาวไทยมุสลิมเป็นครอบครัวขนาดใหญ่เนื่องจากชาวไทยมุสลิมเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งมีความเชื่อว่าการคุมกำเนิดเป็นการทำบาป และการที่มีครอบครัวขนาดใหญ่ทำให้การประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ โดยเยาวชนที่อยู่ในวัยทำงานจะเข้าสู่วิถีชีวิตของการประกอบอาชีพมากกว่าที่จะอยู่ในระบบการศึกษา และอาชีพส่วนใหญ่ของชาวไทยมุสลิม ได้แก่ อาชีพประมง ซึ่งเป็นอาชีพที่มีการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ทำให้ชาวไทยมุสลิมมีความชำนาญในการประกอบอาชีพประมง มีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเพื่อใช้ในการจับสัตว์น้ำ และมีความรู้ว่ามีบริเวณใดมีสัตว์น้ำจำนวนมาก แต่การประกอบอาชีพประมงมีข้อเสียในการจับสัตว์น้ำที่จับทั้งสัตว์ขนาดใหญ่และขนาดเล็กซึ่งไม่เอื้อต่อการประกอบอาชีพประมง ได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ในชุมชนมีวัด 8 แห่ง สำนักสงฆ์ 1 แห่ง มัสยิด 7 แห่ง และศูนย์จริยธรรม 1 แห่ง

ประชากรในชุมชนได้ร่วมเป็นอาสาสมัครหรือรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยกลุ่มที่สำคัญ ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุข (475 คน) อปกร. (130 คน) อาสาสมัครดูแลคนพิการ (108 คน) อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (80 คน) อาสาสมัครพิทักษ์ป่า (60 คน) และลูกเสือชาวบ้าน (20 คน) (องค์การบริหารส่วนตำบล, 2550)

สาธารณสุขโลกและสาธารณสุขการ

ในด้านสาธารณสุขโลก สาธารณูปการ และบริการสาธารณะในชุมชนนั้นพบว่า ร้อยละ 99 ของครัวเรือนในชุมชนมีไฟฟ้าใช้ ส่วนน้ำประปานั้นมีการใช้ทั้งประปาจากเทศบาลนครศรีธรรมราช และประปาจากแหล่งบ่อบาดาลและระบบท่อส่ง อย่างไรก็ตามยังมีระบบประปาไม่ครบทุกหมู่บ้าน ยังขาดระบบน้ำประปาในหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 10

ในด้านบริการการศึกษาในพื้นที่นั้น พบว่า ชุมชนปากพูนเป็นที่ตั้งของสถานศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษา โดยมีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 11 แห่ง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 3 แห่ง และสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา 2 แห่ง นอกจากนี้ยังมีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตร 1 แห่ง ฟาร์มสาธิต 1 แห่ง มีที่อ่านหนังสือพิมพ์หรือห้องสมุดประชาชนในทุกหมู่บ้าน

ในด้านบริการสาธารณสุข มีสถานพยาบาลทั้งสิ้น 3 แห่ง ประกอบด้วยโรงพยาบาลของรัฐ ขนาด 150 เตียง 1 แห่ง สถานีอนามัย 2 แห่ง นอกจากนี้ยังมีร้านขายยาแผนปัจจุบัน 1 ร้าน

3.2 การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน

ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ผลจากการวิจัยเอกสารและการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์ถึงความสำเร็จและอุปสรรคในแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ส่วนบุคคลเชิงลึก และการสนทนากลุ่ม สำหรับการสนทนากลุ่มนั้นกลุ่มตัวอย่างคือตัวแทนสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์จำนวน 5 คน ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน โดยมีตัวแทนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การสนทนากลุ่ม กลุ่มอนุรักษ์ 1 กลุ่ม จำนวน 5 คน
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน บุคลากรขององค์กรภาครัฐ และสมาชิกของกลุ่มอนุรักษ์และกลุ่มต่างๆ จำนวน 27 คน

ตารางที่ 2 ประชากรตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มประชากรตัวอย่าง	จำนวน (คน)
บุคลากรของอบต. - ฝ่ายข้าราชการการเมือง - สภาอบต. - คณะผู้บริหารอบต. - ฝ่ายข้าราชการประจำ	3 3 3
ผู้นำชุมชน - แบบเป็นทางการ - แบบไม่เป็นทางการ	4 2
บุคลากรขององค์กรภาครัฐ	5
สมาชิกของกลุ่มอนุรักษ์และกลุ่มต่างๆ	7
ประชากรจากการสนทนากลุ่ม	5
รวม	32

การศึกษาในครั้งนี้ให้ความสำคัญกับหลักจรรยาบรรณของนักวิจัยในการรักษาความลับของกลุ่มตัวอย่าง ชื่อต่างๆ ที่ปรากฏในการวิเคราะห์ผลจะเป็นนามสมมติ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลที่ถูกรายงานถึง

การวิเคราะห์ข้อมูลจะเริ่มจากประเด็นเกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนในปัจจุบัน รวมทั้งความสำเร็จและอุปสรรคในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน

3.2.1 ความเป็นมาของการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนในตำบลปากพูน

ก่อนที่จะวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงความเป็นมาหรือจุดกำเนิด เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาถึงผลการดำเนินงานในระยะเริ่มแรก ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการดำเนินงานระยะต่อมา

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง และจากการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า จุดกำเนิดของการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ตำบลปากพูน เริ่มจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าชายเลนและสภาพแวดล้อมบริเวณชายฝั่งอันเนื่องมาจากการบุกรุกป่าเพื่อทำนาถ้ำ สภาพ

ปัญหาดังกล่าวทำให้องค์กรภายนอกทั้งภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งทำงานด้านอนุรักษ์ และ
ฟื้นฟูป่าไม้และทรัพยากรชายฝั่งต้องการที่จะแก้ไขปัญหา และพยายามที่จะเข้ามามีบทบาทในการ
จัดการฟื้นฟูสภาพป่าชายเลนภายใต้โครงการที่เรียกว่า “โครงการพรมสีเขียว” ซึ่งเริ่มดำเนินการในปี
พ.ศ. 2539 เป็นความร่วมมือ ระหว่างกรมป่าไม้ นักวิชาการจากสถาบันการศึกษาและวิจัยต่างๆ ได้แก่
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Research Association for Global Mangrove และ
Thailand Union for Mangrove Rehabilitation and Conservation และองค์กรพัฒนาเอกชน K Aidanren
Nature Conservation Fund และ Japan Fund for Environment Conservation (ศิริวรรณ ศิริบุญ, 2545)

บุคคลากรภาครัฐ 1: ญี่ปุ่นประสานงานกับนักวิชาการป่าไม้ ญี่ปุ่นให้ทุน เจ้าหน้าที่ป่าไม้มา
ดำเนินการให้ มาประสานกับเจ้าของนา (นาทุ่ง) โดยตรง จ้างปลูก ให้
งบมาปลูกป่าในที่นาทุ่ง ทำโครงการร่วมกัน ญี่ปุ่นมาเก็บข้อมูลเรื่องการ
เติบโตของสัตว์น้ำ...โครงการเริ่มปี 39 ตอนนี้อยู่มี โครงการญี่ปุ่นให้
ปลูกในเขตนาทุ่ง...

บุคคลากรภาครัฐ 2: ญี่ปุ่นประสานงานกับอาจารย์ อาจารย์[ขอสงวนนาม] ประสานกับป่าไม้
ขอตัวข้าราชการที่เกี่ยวข้อง จ้างชาวบ้านปลูก จ้างเจ้าของนาทุ่ง ในพื้นที่
ที่มีป่าชายเลน เริ่มโครงการเริ่มจากประชุมชาวบ้าน เริ่มปลูกปี 39
ชาวบ้านครอบครองที่ดินมานาน ต้องเจรจาขอปลูกต้นไม้ในที่นาเค้า

บุคคลากรภาครัฐ 3: ญี่ปุ่นเข้ามาปลูก ประสานกับป่าไม้ ให้งบป่าไม้ดำเนินการ ประมาณ 10
ปีที่ญี่ปุ่นมาลง ป่าเสื่อมโทรม มาดูพื้นที่ เก็บข้อมูล มีโครงการปลูกป่า
ชายเลนประสานกับป่าไม้ ป่าไม้ช่วยทำความเข้าใจกับชาวบ้าน... ไร่
พื้นที่ส่วนหนึ่งปลูกป่า ส่วนหนึ่งเลี้ยงกุ้ง เพื่อฟื้นฟูทรัพยากร...

ผู้นำชุมชน 1: NGO ญี่ปุ่นปลูกป่าร่วมกับป่าไม้ ป่าไม้เรียกเจ้าของนาทุ่งมาชี้แจง มา
สร้างความเข้าใจเรื่องปลูกป่าในนาทุ่ง

สภาอบต. 1: เริ่มจากนาทุ่งเสื่อม ป่าไม้เข้ามาดูแล ให้งบมาปลูกป่า จากนั้น อบต.ก็เข้า
มาสืบต่อ

การดำเนินงานในระยะแรก เน้นการสร้างความร่วมมือกับกลุ่มเกษตรกรเจ้าของนาทุ่งที่กำลังประสบปัญหานาทุ่งลุ่มเป็นกลุ่มแรก บุคลากรของ โครงการพรหมสีเขียว ได้จัดประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ และขอความร่วมมือจากเจ้าของนาทุ่งให้มีการปลูกป่าชายเลนในพื้นที่นา โดยทางโครงการให้การสนับสนุนในด้านการจัดการปลูกป่า ในระยะต่อมาจึงได้มีการพยายามเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในความสำคัญของการจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนให้กับสมาชิกกลุ่มอื่นๆ ในชุมชนด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่าในระยะเริ่มต้นปีแรกๆ นั้น องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนยังไม่ได้เข้ามาเป็นเครือข่ายในการจัดการร่วมกับ โครงการพรหมสีเขียว เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนเป็นองค์กรที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ การปฏิบัติงานด้านการจัดการป่าชายเลนยังขาดการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมป่าไม้ ประกอบกับต่างฝ่ายต่างยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนในบทบาทและขอบเขตอำนาจหน้าที่ในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ผู้บริหารอบต.1 : ตอนนั้น อบต.เพิ่งตั้งได้ไม่นาน การให้ความสำคัญและทิศทางในเรื่องอำนาจหน้าที่ไม่ชัดเจน ข้ำซ้อนกัน ป่าไม้กับอบต.อาจยังไม่เข้าใจจึงไม่ได้ประสานงานกัน

ในภาพรวมผลการดำเนินงานโครงการพรหมสีเขียวในระยะแรกได้รับการตอบสนองอย่างดีจากชุมชน ส่งผลให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จากเดิมกำหนดระยะเวลาดำเนินโครงการไว้เพียง 5 ปี ต่อมาได้ขยายเป็น 10 ปี ผลจากการดำเนินโครงการทำให้พื้นที่ป่าชายเลนในนาทุ่งเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 1,400 ไร่ และ 3,000 ไร่ ในปี พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2549 ตามลำดับ (ศิริวรรณ ศิริบุญ, 2545 และศิริวรรณ ศิริบุญ, 2549)

3.2.2 การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนโดยองค์การบริหารส่วนตำบล

3.2.2.1 ความตระหนักในความสำคัญของป่าชายเลน

แม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนจะไม่ได้มีบทบาทมากนักในระยะเริ่มต้นของการจัดการป่าชายเลนในพื้นที่ภายใต้โครงการพรหมสีเขียว แต่จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าชายเลน โดยมีมุมมองว่าป่าชายเลนมีความสำคัญต่อสมดุลของระบบนิเวศชายฝั่ง ทั้งยังมีคุณค่าประโยชน์ต่อสัตว์น้ำและประชากรในชุมชน สำหรับสัตว์น้ำนั้น ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์จะเป็นทั้งแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย และเพาะพันธุ์ สำหรับประชากรในชุมชน ป่าชายเลนเป็นแหล่งอาหารและแหล่งอาชีพของ

ชาวประมง ป่าชายเลนยังเป็นแนวปราการตามธรรมชาติป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง ช่วยลดความรุนแรงของลมพายุ ทั้งยังสามารถนำมาใช้ทำฟืนในการหุงต้ม นอกจากนี้ป่าชายเลนยังสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

สภาอบต.2: ป่าชายเลนเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมที่ให้สัตว์น้ำเข้ามาอยู่อาศัย มนุษย์ก็ต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ป่าเอื้อกับสิ่งอื่นที่อยู่ภายใต้ระบบสิ่งแวดล้อมเดียวกัน

ผู้บริหารอบต.1 : มีความเกี่ยวข้องกันมาก เพราะเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะเกื้อกูล ความเปลี่ยนแปลงของป่ามีผลต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่ภายใต้ระบบนิเวศเดียวกัน คล้าย domino ป่าชายเลนทำให้สิ่งแวดล้อมดี ทรัพยากรสัตว์น้ำเพิ่มปริมาณ ป่าช่วยบังร่มเงาให้สัตว์น้ำ ให้ออกซิเจน เป็นแนวกันลม เป็นที่อาศัยของสัตว์น้ำ

ผู้นำชุมชน1 : ใช้น้ำจากป่าทำเป็นไม้ฟืน เป็นที่หาสัตว์มาประกอบอาหาร ไปพักผ่อน ศึกษาธรรมชาติก็ได้...ป่าชายเลนเป็นกำแพงป้องกันภัยธรรมชาติ แล้วก็เป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งทัศนศึกษา

จากการตระหนักถึงความสำคัญ และคุณค่าของป่าชายเลนได้นำไปสู่การตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการป่าชายเลนว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาสภาพความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศชายฝั่ง ซึ่งได้นำไปสู่การกำหนดแผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ และกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล

ผู้บริหารอบต.1 : การจัดการสำคัญมาก เพราะการจัดการไม่ดีส่งผลกระทบต่อหลายด้านถึงระบบโลก การจัดการดี ทำให้ระบบนิเวศสมดุล ทรัพยากรชายฝั่งสร้างมูลค่าเพิ่ม เศรษฐกิจ สุขภาพ การจัดการและพัฒนาป่าชายเลนเป็นส่วนหนึ่งควบคู่กับชายฝั่ง

ผู้บริหารอบต.2: การจัดการป่าชายเลนสำคัญ ถ้าอบต.ไม่จัดการให้ดีขึ้น โอกาสที่ผืนดินจะงอกมีน้อย (จากการทับถมของตะกอนที่น้ำพามา) ป่าช่วยยึดดิน คูแฉก ป่าเพื่อใช้ประโยชน์ เป็นทั้งแหล่งอาหาร แหล่งอาชีพ

3.2.2.2 บทบาทในด้านการวางแผนเพื่อการจัดการป่าชายเลน

องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนเริ่มเข้ามามีบทบาทด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเมื่อปีพ.ศ. 2540 ตามข้อมูลที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ และที่ปรากฏในแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการขององค์การบริหารส่วนตำบล

แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนนั้น ประกอบไปด้วยแผนแม่บทหรือแผนพัฒนาระยะยาว 5 ปี แผนพัฒนา 3 ปี ซึ่งเป็นส่วนย่อยของแผนพัฒนาระยะยาว แผนพัฒนานี้จะแสดงถึงวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และเป้าประสงค์ของการพัฒนาชุมชนในภาพกว้าง ซึ่งรวมถึงงานด้านสิ่งแวดล้อมด้วย จากนั้นก็จะมีการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติด้วยการกำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปี และกำหนดเป็นข้อบัญญัติตำบลเพื่อจะได้จัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนและกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงานรายปี

ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหรือแผนยุทธศาสตร์นั้น องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนอาศัยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นกรอบในการร่างแผน ขณะเดียวกันก็พยายามกำหนดยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ด้วยกระบวนการประชาคม คือดึงหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาด้วย ดังรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ขั้นตอนการกำหนดแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน

แผน	ขั้นตอน	ผู้มีบทบาท/มีส่วนร่วม
ยุทธศาสตร์พัฒนา 5 ปี	กำหนดแนวนโยบายการพัฒนาของตำบล โดยอิงกับที่อาศัยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเป็นกรอบแนวทาง ประกอบกับการประเมินสภาพพื้นฐานและศักยภาพในการพัฒนาของท้องถิ่น เพื่อให้การกำหนดนโยบายมีความสอดคล้องต่อนโยบายการพัฒนาระดับชาติและตอบสนองต่อสภาพปัญหาในท้องถิ่น ซึ่งทำให้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนา โดยมีแนวทางหลักในการเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนและส่งเสริมจิตสำนึกของชุมชน	คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

ตารางที่ 3 (ต่อ)

แผน	ขั้นตอน	ผู้มีบทบาท/มีส่วนร่วม
	การประชุมของคณะกรรมการจัดทำแผนเพื่อกำหนดร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามีรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายและโครงการพัฒนาแต่ละด้านของท้องถิ่น	คณะกรรมการจัดทำแผนซึ่งประกอบไปด้วย <ul style="list-style-type: none"> - คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล - หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ท้องถิ่นอำเภอ - หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ การไฟฟ้า องค์การโทรศัพท์
	การนำร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเข้าสู่ที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้มีการพิจารณาอนุมัติ	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล - คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
	การจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ผ่านการอนุมัติให้เป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาลับสมบูรณ์ที่มีการประกาศใช้โดยผู้บริหารต่อไป	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล - คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
	การนำนโยบายที่กำหนดในแผนพัฒนา 5 ปี มาจัดทำประชาคมในแต่ละหมู่บ้านเพื่อชี้แจงถึงแนวทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน และเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น/เสนอความต้องการด้านการพัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล - เลขาสภาองค์การบริหารส่วนตำบล - คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล - เจ้าหน้าที่ในส่วนของสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล - ผู้นำ - ชาวบ้าน - สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์

ตารางที่ 3 (ต่อ)

แผน	ขั้นตอน	ผู้มีบทบาท/มีส่วนร่วม
แผนปฏิบัติการประจำปี	<p>การประชุมของคณะกรรมการจัดทำแผนเพื่อร่วมกันกำหนดร่างแผนปฏิบัติการประจำปีโดยมีการนำข้อมูลที่ได้จากการทำประชาคมมาเป็นส่วนประกอบในการกำหนดแนวทางการพัฒนาและโครงการ/กิจกรรมที่ต้องมีการดำเนินงานตามแผน</p>	<p>คณะกรรมการจัดทำแผนซึ่งประกอบไปด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล - หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ท้องถิ่นอำเภอ - หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ การไฟฟ้า องค์การโทรศัพท์
	<p>การนำร่างแผนปฏิบัติการประจำปีเข้าสู่ที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน เพื่อให้มีการพิจารณาอนุมัติ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล - คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
	<p>การจัดทำร่างแผนปฏิบัติการประจำปีผ่านการอนุมัติให้เป็นแผนปฏิบัติการประจำปีฉบับสมบูรณ์ที่มีการประกาศใช้โดยผู้บริหารต่อไป</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล - คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
<p>ข้อบัญญัติตำบลเรื่องงบประมาณรายจ่ายประจำปี</p>	<p>การประชุมเพื่อกำหนดข้อบัญญัติตำบลเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อแสดงข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณที่จัดสรรสำหรับการดำเนินงานในด้านต่างๆ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล - สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
<p>รายละเอียดโครงการ</p>	<p>การจัดทำรายละเอียดโครงการในขั้นต้นก่อนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติเพื่อแสดงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย รายละเอียดของกิจกรรมและงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ รวมทั้งผลที่คาดว่าจะได้รับเมื่อโครงการแล้วเสร็จ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
<p>รายงานการติดตามและประเมินผล</p>	<p>การจัดทำรายละเอียดการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อระบุผลสรุปเกี่ยวกับความก้าวหน้าของการดำเนินงาน โดยกำหนดตัวชี้วัดเป็นผลสำเร็จของการดำเนินงาน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงกระบวนการปฏิบัติจริงพบว่า คณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน เป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างสำคัญในการริเริ่มกำหนดแผนงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนไว้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย และยุทธศาสตร์ในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมของชุมชน ส่วนอื่นๆทำหน้าที่เสมือนเพียงผู้ให้ความเห็นชอบและรับรองแผนงานดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นสภากองการบริหารส่วนตำบลหรือประชาชน โดยเฉพาะประชาชนที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าว จึงไม่ได้มีการแสดงทัศนะหรือความต้องการในเรื่องปัญหาป่าชายเลน การเสนอความคิดและความต้องการส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องทางเศรษฐกิจและสาธารณสุข โภค ซึ่งเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและเป็นรูปธรรม ส่วนปัญหาป่าชายเลนชาวบ้านยังน่าจะมองว่าเป็นปัญหาที่ไกลตัว ไม่มีผลกระทบต่อตนเองชัดเจน จึงเห็นว่าสิ่งที่องค์การบริหารส่วนตำบลเสนอคืออยู่แล้ว ไม่มีการเสนออะไรเพิ่มเติม เพียงแต่รับรอง

ผู้บริหารอบต.2 : ผู้บริหารมีนายก กัรับรองนายก 2 คน เป็นคนกำหนดนโยบายพัฒนา มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับแผนงาน กังบประมาณที่ใช้ บริหารจัดการงบประมาณ

สภาอบต.2: นโยบายมาจากรัฐ ผู้บริหารรับ กำหนดแนวทางการดำเนินงาน หลักๆ ที่เกี่ยวข้อง

สภาอบต.1: มีมติเกี่ยวกับป่าเขาเข้าที่ประชุมสภา ให้ความเห็นชอบว่าควรมี การอนุมัติหรือไม่ เรื่องป่าผ่าน เป็นประโยชน์ มีงบต่อเนื่อง สภา ให้ความร่วมมือกับอบต.ในทุกด้าน เป็นแกนนำในการทำ กิจกรรมร่วมกับชุมชนในหมู่ของตนเอง เช่น หมู่(สงวนนาม) สมาชิกสภาตำบลเลขลงพื้นที่ เป็นผู้ประสานระหว่างอบต.กับ ชุมชน มีการปฏิบัติตามหน้าที่

ผู้บริหารอบต.3: สภากลั่นกรองระเบียบ ข้อบัญญัติ ข้อบังคับ งบประมาณที่ใช้ไป กับเรื่องอะไร

สภาอบต.3 : สภาพิจารณาเห็นชอบแผนที่เอาเข้าที่ประชุม ให้ความเห็นเพิ่มเติม จำนวนเงินเท่านี้ โครงการปลูกป่า เห็นชอบ

ผู้บริหารอบต.1 : สภามีมติให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาและนำงบประมาณ ไปใช้

สภาอบต.1: สำนักปลัดอบต.จัดทำแผน เขียนโครงการกับรายละเอียด
ค่าใช้จ่ายเสนอให้ผู้บริหารอนุมัติ การเบิก-จ่ายงบประมาณโครงการ
รวบรวมบิลให้ฝ่ายการเงินตั้งเบิก

ผู้บริหารอบต.3: ผู้บริหารวางแผนงานโยบาย แผนงาน มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับ
นโยบายและแผนงาน กำหนดให้สำนักปลัดจัดทำแผนกับ
โครงการเป็นรูปเล่ม

ผู้บริหารอบต.2: สำนักปลัดอบต.ทำแผน รายละเอียดโครงการ ค่ารถ ค่าจ้างเรือ
ค่าป้ายผ้า ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าเรือ คลังเบิก-จ่ายงบ โยธาสำรวจ
พื้นที่ก่อนปลูก แล้วพนักงานบางส่วนเข้าร่วมในกิจกรรมปลูก
ป่าตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

ผู้บริหารอบต.3: คนที่ร่วมในขั้นตอนจัดทำแผนก็มีหน่วยงานไฟฟ้า
องค์การโทรศัพท์ ขยายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเค้า คืออำนวยความสะดวก
สะดวก ท้องถิ่นอำเภอมีส่วนร่วมในภาพรวม คนอื่นมีส่วนร่วม
พูดภาพรวมในการทำแผนแบบกว้างๆ แผนด้านป่าชายเลนอบต.
กำหนดเอง ชาวบ้านเสนอเรื่องถนน อาชีพ แต่ไม่ได้พูดเรื่องป่า

สภาอบต.1 : คนอื่นที่ร่วมมีส่วนร่วมตอนวางแผน แต่ไม่ได้ร่วมในแผนด้าน
ป่าชายเลน แผนด้านนี้เป็นความคิดของอบต. เพราะเค้าเห็นว่า
อบต.ทำทุกปี ไม่ได้เสนอเพิ่มเติม

ผู้แทนกลุ่มอนุรักษ์1: นโยบายปลูกป่าทดแทนในวันสำคัญ เป็นส่วนหนึ่งในนโยบาย
ด้านสิ่งแวดล้อมที่อบต.กำหนด เรื่องป่าชายเลนไม่ได้ประชุม
ชาวบ้านเสนอเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน แผนด้านป่าชายเลนเป็น
การตัดสินใจของผู้บริหาร เพราะเหมือนชาวบ้านไม่ได้รับ
ผลกระทบจากการปลูกป่า แล้วก็ เป็นโครงการต่อเนื่องที่ไม่ได้
ส่งผลต่อปากท้องชาวบ้าน ชาวบ้านเลยไม่ต้องการให้จัดการอะไร
เกี่ยวกับป่าเพิ่มเติม

3.2.2.3 วิสัยทัศน์และสาระของแผนพัฒนาตำบล

จากการศึกษาถึงวิสัยทัศน์ และแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลมีวิสัยทัศน์หรือจุดหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตอย่างชัดเจนในทุกแผนคือ “การรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” แม้ว่าองค์ประกอบในวิสัยทัศน์จะเปลี่ยนไปบ้างเล็กน้อยในแต่ละแผน แต่เรื่องของสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องหนึ่งที่คงอยู่ในวิสัยทัศน์ของทุกแผนตั้งแต่แผนพัฒนา 5 ปี ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2544) มาถึงแผนพัฒนา 5 ปี ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545 – พ.ศ. 2549) จนถึงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะ 5 ปี พ.ศ. 2548 – 2552

ตารางที่ 4 วิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามแผนพัฒนา

แผนพัฒนา	วิสัยทัศน์
แผนพัฒนาปี พ.ศ. 2540 – 2544	พลเมืองใฝ่เรียนรู้อยู่เป็นนิจ ร่วมสานกิจพัฒนารักษาถิ่น ชีวิตมีคุณค่าทั้งแผ่นดิน เป็นท้องถิ่นวัฒนธรรมค้ำสังคม เศรษฐกิจยั่งยืนทุกท้องที่ สิ่งแวดล้อมสมบูรณ์ดีเหมาะสม ศูนย์กลางตำบลน่านิยมน ประชาคมรวมพลังสร้างเมืองนคร
แผนพัฒนาปี พ.ศ. 2545 – 2549	ราษฎรอยู่ดี กินดี มีรายได้พอเพียง พร้อมเพรียงด้านยาเสพติด ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ร่วมรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม น้อมจิตคำชูศาสนา วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม เชิดชูการเมืองที่ดี มีคุณธรรม
แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะ 5 ปี พ.ศ. 2548 – 2552	ราษฎรอยู่ดีกินดี มีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย ขจัดความยากจน ชุมชนเข้มแข็ง แปลงวิกฤติเป็นโอกาส ส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้าน เป็นศูนย์กลางการค้า รักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมการศึกษาตลอดชีวิต เศรษฐกิจชุมชนเป็นเลิศ คนประเสริฐคุณธรรม

ก) การกำหนดแผนพัฒนา

แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลระยะ 5 ปี เป็นกรอบทิศทางพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่กำหนดให้มีขึ้นตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการวางแผนพัฒนาส่วนตำบล พ.ศ. 2540 ต่อมาในปี พ.ศ. 2548 ได้มีการกำหนดระเบียบว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นใหม่ โดยกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำแผนพัฒนาและเรียกชื่อใหม่ว่า “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลระยะ 5 ปี” แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางพัฒนา ซึ่งแสดงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด และ

แผนพัฒนาอำเภอ ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับศักยภาพและปัญหา ตลอดจนความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

หลังจากที่ได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์แล้ว รัฐได้กำหนดให้มีการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยการจัดทำแผนพัฒนาระยะ 3 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปี แผนพัฒนา 3 ปี จึงเป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ โดยลดยุทธศาสตร์ให้เป็นแนวทางการปฏิบัติ และกำหนดโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่จะต้องนำมาดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลตามยุทธศาสตร์

นอกจากนี้เพื่อให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลระยะ 5 ปี และแผนพัฒนาระยะ 3 ปี ได้มีการกำหนดให้ในแต่ละปีงบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลต้องจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งแผนนี้จะมีการระบุถึงนโยบาย การปฏิบัติการขององค์การบริหารส่วนตำบล เป้าหมาย และผลสัมฤทธิ์ของงาน รวมทั้งประมาณการรายได้ และรายจ่ายและทรัพยากรที่จะต้องใช้

แผนพัฒนา 3 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปีนี้ นับได้ว่าเป็นส่วนที่จะเชื่อมโยงระหว่างแผนยุทธศาสตร์ 5 ปีกับงบประมาณรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากโครงการและกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนเหล่านี้จะถูกนำไปจัดทำเป็นงบประมาณประจำปีต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้จึงเน้นวิเคราะห์การจัดการทรัพยากรป่าชายเลน โดยพิจารณาจากแผนพัฒนา/แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี ซึ่งเป็นกรอบทิศทางการพัฒนา และแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งให้รายละเอียดของการนำแผนพัฒนาหรือแผนยุทธศาสตร์ไปกำหนดเป็นโครงการและกิจกรรมรวมทั้งงบประมาณ

จากการศึกษาวิเคราะห์แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนมีการปรับเปลี่ยนตามกาลเวลา และจากการกำหนดวิสัยทัศน์ ทำให้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการต่างๆ เพื่อจัดการทรัพยากรป่าชายเลนดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 รายละเอียดของแผนพัฒนา จำแนกตามแผนพัฒนา 5 ปี

แผนพัฒนา	สาระของแผนและโครงการ
แผนพัฒนา 5 ปี พ.ศ. 2540 –2544	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติโดยมีการระบุแผนงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผน - กำหนดเป้าหมายเป็นพื้นที่ดำเนินงาน 3 แห่ง/ปี เป้าหมายรวม 5 ปี เป็นพื้นที่จำนวน 15 แห่ง - กำหนดงบประมาณรวม 5 ปี เป็นจำนวนเงิน 210,000 บาท
แผนพัฒนา 5 ปี พ.ศ. 2545 –2549	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดประเด็นปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนา - วัตถุประสงค์ของแผนคือ การเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และสนับสนุนบทบาทของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม - เป้าหมายคือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทุกหมู่บ้านให้อยู่ในภาวะสมดุล - แนวทางการดำเนินงานกำหนดเป็นโครงการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์แก่ราษฎร โครงการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับตำบล และโครงการปลูกป่าชายเลน - งบประมาณสำหรับโครงการรณรงค์ให้ความรู้ และโครงการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์กำหนดเป็นจำนวน 20,000 บาท/ปี ส่วนโครงการปลูกป่าชายเลน 10,000 บาท/ปี
แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศ. 2548 –2552	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับแนวนโยบายระดับประเทศ จังหวัด และอำเภอ - กำหนดนโยบายด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน - กำหนดทิศทางการพัฒนาให้ตำบลและหมู่บ้านมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับมาตรฐาน - กำหนดแนวทางการพัฒนาที่ประกอบด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมและรักษาสภาพแวดล้อมโดยวิธีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจกฎหมายและการปลูกป่าชายเลนเพื่อเพิ่มพื้นที่

ตารางที่ 5 (ต่อ)

แผนพัฒนา	สาระของแผน
แผนยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลท้องถิ่น พ.ศ. 2548 – 2552 (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดโครงการปลูกป่าชายเลนและปลูกต้นไม้ริมทาง และโครงการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ - กำหนดขั้นตอนการติดตามและประเมินผลตามยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีโครงการปลูกป่าชายเลนและปลูกต้นไม้ริมทาง กำหนดตัวชี้วัดเป็นพื้นที่ป่าโดยมีเป้าหมายเป็นพื้นที่จำนวน 10 ไร่/ปี เป้าหมายรวม 3 ปี (2548 – 2550) เป็นพื้นที่ 30 ไร่ ส่วนโครงการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ กำหนดตัวชี้วัดเป็นจำนวนเอกสารโดยมีเป้าหมายเป็นจำนวน 600 ฉบับ/ปี ในปี พ.ศ. 2548 และ 2549 และ 800 ฉบับ/ปี ในปี พ.ศ. 2550 รวมทั้งหมดเป็น 2,000 ฉบับ ภายใน 3 ปี

จากรายละเอียดของแผนพัฒนาแสดงให้เห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนมีการปรับแผนโดยเพิ่มโครงการให้มีความหลากหลายมากขึ้น และมีเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น จากแผนพัฒนาฉบับแรกที่กำหนดเพียงโครงการปลูกป่าชายเลนเพื่อฟื้นฟูและเพิ่มพื้นที่ป่า โดยไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับเป้าหมายที่ชัดเจน แผนพัฒนาฉบับต่อมา (พ.ศ. 2545 – 2549) ที่มีการระบุแผนงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของแผนเช่นกัน แต่มีการเพิ่มเติมโครงการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์และจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการปลูกป่าชายเลนเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรให้อยู่ในภาวะสมดุลตามเป้าหมาย ซึ่งเป็นโครงการที่ต่อเนื่องมาจากแผนพัฒนาฉบับแรก ต่อมาในปี พ.ศ. 2548 ที่องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดทำแผนเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ทำให้มีการกำหนดแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนไว้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มิใช่เพียงนโยบายการจัดการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจด้านกฎหมายให้แก่ประชาชนนอกเหนือไปจากการขยายพื้นที่ป่าชายเลน จึงมีการกำหนดโครงการเพิ่มขึ้น 2 โครงการคือ โครงการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย และโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในโครงการปลูกป่าชายเลน นอกจากนี้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลท้องถิ่น พ.ศ. 2548 – 2552 ยังได้กำหนดให้มีการติดตามประเมินผล รวมทั้งกำหนดตัวชี้วัดผลดำเนินงานในรูปของเป้าหมายที่กำหนดเป็นพื้นที่ป่าชายเลนจำนวน 10 ไร่/ปี และจำนวนเอกสาร 600 ฉบับ/ปี เป็นต้น

ข) การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนนี้อีกการบริหารส่วนตำบลจะกำหนดแผนปฏิบัติการประจำปีและกำหนดงบประมาณ โดยทำเป็นข้อบังคับหรือข้อบัญญัติประกาศใช้ในแต่ละปีงบประมาณ เป็นที่น่าสังเกตว่าในแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณที่กำหนดคั่นก่อนข้างจะแตกต่างไปจากที่ระบุในแผนพัฒนา อีกทั้งยังพบว่า โครงการและงบที่ตั้งเหลือเพียงการปลูกป่าเท่านั้น โครงการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์และจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ หรือจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ที่ได้เคยปรากฏอยู่ในแผนพัฒนา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา กลับไม่ปรากฏอยู่ในงบประมาณเลข (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 รายละเอียดของข้อบังคับ/ข้อบัญญัติตำบล จำแนกตามปีงบประมาณ

ข้อบังคับ/ข้อบัญญัติตำบลเรื่อง งบประมาณรายจ่ายประจำปี	สาระของแผน
ข้อบังคับตำบลประจำปี พ.ศ.2542	ระบุงบประมาณรวมสำหรับการปลูกป่าและกำจัดวัชพืชในลำคลองสาธารณะ ขยะมูลฝอย รวมทั้งค่าจ้างเหมาบริการรถยนต์และเรือจ้างที่ขนส่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนเงิน 41,000 บาท
ข้อบังคับตำบลประจำปี พ.ศ. 2543	ระบุรายละเอียดในรูปแบบเดียวกับข้อบังคับตำบลปี พ.ศ. 2542 แต่มีจำนวนงบประมาณที่ลดลงเหลือ 20,000 บาท
ข้อบังคับตำบลประจำปี พ.ศ. 2544	ไม่ได้ระบุงบประมาณสำหรับการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนโดยตรง แต่มีโครงการปลูกป่าชายเลนที่ระบุไว้ในรายละเอียดโครงการ
ข้อบังคับตำบลประจำปี พ.ศ.2545	กำหนดค่าใช้จ่ายสำหรับการปลูกต้นไม้พร้อมด้วยปุ๋ยเนื่องในวันสำคัญต่างๆ เป็นจำนวนเงินที่ลดน้อยลงจากปี พ.ศ.2543 เหลือเพียง 10,000 บาท
ข้อบังคับตำบลประจำปี พ.ศ.2546	รายละเอียดค่าใช้จ่ายมีรูปแบบเดียวกันกับข้อบังคับตำบลปี พ.ศ.2545 แต่มีการกำหนดงบประมาณเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนเงิน 30,000 บาท
ข้อบัญญัติตำบลประจำปี พ.ศ.2547	มีการเปลี่ยนชื่อจากข้อบังคับตำบลเป็นข้อบัญญัติตำบล ส่วนรายละเอียดยังคงเป็นรูปแบบเดิมคือ มีการกำหนดค่าใช้จ่ายสำหรับการปลูกป่าและค่าใช้จ่ายอื่นๆ เป็นจำนวนเงินที่เพิ่มขึ้นเป็น 50,000 บาท
ข้อบัญญัติตำบลประจำปี พ.ศ.2548	กำหนดงบประมาณสำหรับโครงการปลูกต้นไม้พร้อมด้วยปุ๋ยเนื่องในวันกิจกรรมสำคัญต่างๆ เป็นจำนวนเงิน 50,000 บาท

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ข้อบังคับ/ข้อบัญญัติตำบลเรื่อง งบประมาณรายจ่ายประจำปี	สาระของแผน
ข้อบัญญัติตำบลประจำปี พ.ศ.2549	รายละเอียดค่าใช้จ่ายมีรูปแบบเดียวกันกับข้อบัญญัติตำบลปี พ.ศ.2548 แต่มีการกำหนดงบประมาณเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนเงิน 70,000 บาท
ข้อบัญญัติตำบลประจำปี พ.ศ.2550	รายละเอียดค่าใช้จ่ายมีรูปแบบเดียวกันกับข้อบัญญัติตำบลปี พ.ศ. 2549 แต่มีการกำหนดงบประมาณลดลงเหลือเพียง 50,000 บาท

จากรายละเอียดของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่ปรากฏในข้อบังคับ/ข้อบัญญัติตำบล แสดงให้เห็นว่า โครงการที่มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินงานมีเพียงโครงการปลูกป่าเท่านั้น และจากข้อมูลงบประมาณที่เริ่มจากปี พ.ศ. 2542 แสดงให้เห็นถึงความผันแปรของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรตามข้อบังคับ/ข้อบัญญัติตำบลแต่ละปี แต่หลังจากปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมีจำนวนค่อนข้างคงที่ จากปี พ.ศ. 2548 ที่ได้รับการจัดสรรเป็นจำนวนเงิน 50,000 บาท ต่อมาในปี พ.ศ. 2549 เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนเงิน 70,000 บาท และมีการลดลงเป็นจำนวน 50,000 บาทเท่าเดิมในปีพ.ศ. 2550 แต่อย่างไรก็ตามงบประมาณดังกล่าวนับว่าเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อยโดยต่ำกว่าร้อยละ 1 เมื่อเทียบกับงบประมาณทั้งหมด (ตารางที่ 7) ซึ่งที่จริงแล้วองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนมีศักยภาพที่จะจัดสรรงบประมาณได้มากกว่านี้ เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนมีงบประมาณสำหรับการดำเนินงานด้านการพัฒนาค่อนข้างสูง และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ซึ่งด้วยงบประมาณที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลตามจำนวนของประชากรที่มีประมาณ 34,000 คนตามทะเบียนราษฎร์ โดยไม่ต้องดูแลทหารจากกองทัพภาคที่ 4 จำนวน 10,000 คน ที่นับเป็นส่วนหนึ่งของประชากรในพื้นที่ ประชากรที่ต้องดูแลจึงเหลือเพียงประมาณ 24,000 คน ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนจึงน่าจะมีศักยภาพในการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนด้วยงบประมาณที่มากขึ้นกว่าในปัจจุบัน

ผู้บริหารอบต.2 : รายได้อบต.เพิ่มขึ้นทุกปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น งบประมาณเหลือเพื่อ ปากพูนมีคน 34,000 คนตามทะเบียนราษฎร์ 10,000 คนไม่ต้องดูแล เป็นทหารในกองทัพ เหลือ 24,000 คน กับเงิน 60 ล้าน...

ที่จริงด้วยงบที่มีสามารถทำได้ (การจัดการป่าชายเลน) มีรายได้พอทำได้สบาย

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบสัดส่วนเป็นค่าร้อยละของงบประมาณทั้งหมดและงบประมาณสำหรับการจัดการป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน

ปีงบประมาณ	งบประมาณโดยประมาณ การทั้งหมด	งบประมาณสำหรับ โครงการปลูกป่าชายเลน	สัดส่วนของ งบประมาณ (ร้อยละ)
2542	15,041,000	41,000	0.27
2543	17,887,400	20,000	0.11
2545	17,740,849	10,000	0.06
2546	23,430,000	30,000	0.13
2547	35,140,000	50,000	0.14
2548	64,000,000	50,000	0.08
2549	64,000,000	70,000	0.11
2550	72,700,000	50,000	0.07

ภายหลังจากข้อบัญญัติก็ได้มีการกำหนดรายละเอียดของโครงการพบว่า โครงการที่กำหนดขึ้นก็เหลือเพียงปลูกป่าตามงบประมาณที่ตั้งไว้ และในบางปีทำเป็นโครงการเฉพาะกิจเพิ่มในการดำเนินโครงการเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสสำคัญ

จากรายละเอียดของโครงการที่มีการดำเนินงานในแต่ละปีแสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของการดำเนินกิจกรรมปลูกป่าชายเลน และสิ่งที่น่าสังเกตคือ ในโครงการที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องดังกล่าวมีรายละเอียดที่คล้ายคลึงกันในส่วนของวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นการดำเนินกิจกรรมในวาระโอกาสสำคัญเป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการอนุรักษ์หรือส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เป็นวัตถุประสงค์รองลงมา และมีผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด ในส่วนของเป้าหมายกำหนดทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งเป้าหมายเชิงคุณภาพกำหนดไว้อย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เช่นกัน โดยมีเป้าหมายของการแสดงออกถึงความร่วมมือในโอกาสสำคัญเป็นหลัก และเป้าหมายในการอนุรักษ์หรือส่งเสริมความร่วมมือเป็นเป้าหมายรองลงมา ส่วนเป้าหมายเชิงปริมาณมีการระบุเป็นจำนวนคัน โกงกางที่ดำเนินการปลูกในแต่ละครั้ง ซึ่งรายละเอียดของโครงการแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนกำหนดให้เป็นกิจกรรมในโอกาสสำคัญมากกว่าที่จะมีการดำเนินงานอย่างจริงจังและเป็นระบบที่มุ่งเน้นให้การจัดการสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับป่าชายเลนได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า พอถึงขั้นตอนกำหนดงบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้ความสำคัญกับโครงการปศุสัตว์มากกว่าในขณะที่โครงการอื่นๆถูกตัดออกไป ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบล

ให้ความสำคัญกับโครงการที่เป็นการเพิ่มพูนรายได้ทางเศรษฐกิจมากกว่าการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ซึ่งให้ผลในเชิงรูปธรรมค่อนข้างช้าและไม่ชัดเจน

ผู้บริหารอบต.2: ข้อบัญญัติ (งบประมาณ) ทำเพื่อบอกว่ารายได้ที่ได้จ่ายไปกับเรื่องอะไรบ้าง แต่ในทางปฏิบัติโยกไปไว้โครงการอื่น
งบไม่มีการทำตามข้อบัญญัติ มีการถ่ายโอนงบ.... โอนเงินไปไว้ฟาร์มสาธิต 10 ล้านกว่า
ไม่มีการตรวจสอบ/ประเมินงบว่าใช้ในด้านไหน ทำอะไร ใช้งบเท่าไร ได้ผลยังไง
เฉพาะค่านมจากฟาร์มสาธิตตามโครงการที่อบต.ซื้อประมาณ 900 ถู/วัน ถูละ 5 บาท 40 ตังค์ แล้วยังมีเงินอุดหนุน เวชภัณฑ์ฟาร์มสาธิต เงินเดือนหมอวัว ทุ่มไปกับตรงนี้เยอะ

3.2.2.4 การดำเนินงานโครงการปลูกป่าชายเลน

จากกระบวนการกำหนดแผนเมื่อมาถึงขั้นสุดท้ายในการกำหนดโครงการและงบประมาณพบว่า โครงการที่เหลือและนำมาปฏิบัติจริงเหลือเพียงโครงการปลูกป่าชายเลน โดยการดำเนินกิจกรรมปลูกป่าชายเลนที่กำหนดโดยส่วนใหญ่จัดให้มีขึ้นในวันสำคัญ เช่น ช่วงประมาณวันที่ 12 สิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ระดับน้ำค่อนข้างต่ำ โดยพื้นที่ที่ดำเนินการปลูกเป็นบริเวณที่มีการขยายตัวของดินเลนจากแนวป่าชายเลนเดิม และมีการปลูกซ่อมแซมในบริเวณที่ว่างที่เกิดจากการตายของต้นไม้

ชาวประมง 2 : อบต.มีปลูกป่าในวันสำคัญ 12 สิงหา ช่วงสิงหาน้ำไม่ค่อยเยอะ ปลูกซ่อมแซมพื้นที่ที่ไม่เต็มจากการตาย แล้วยังปลูกที่อ่าวยี่น (พื้นที่ดินเลนที่ขยายตัวจากแนวป่าเดิม) ในเขต ม. 12 ม. 4 ปลูกต่อออกไปเรื่อยๆ

ครู 1 : อบต.กำหนดพื้นที่ทำกิจกรรม ดูว่าตรงไหนต้นไม้ตาย ตรงไหนต้องปลูกเพิ่ม แล้วประสานงานกับคนที่เข้าร่วม กำหนดกิจกรรมในช่วงที่น้ำลด ส่วนใหญ่เป็นวันสำคัญ ช่วงวันที่ 12 สิงหา ช่วงที่น้ำลด

- ผู้บริหารอบต.2: อบต.มีจัดกิจกรรมปลูกป่าทั้งในวันสำคัญและในช่วงปกติ ดู
ว่าช่วงไหนเหมาะสม ดูความพร้อมของฝักโกงกาง ช่วง
ฤดูกาล น้ำขึ้น น้ำลง
- *****
- สภาอบต.2 : อบต.มีการวางแผน ทำเป็นข้อบัญญัติ ตั้งงบ สำรวจพื้นที่ ปลูก
เสริมให้เต็มพื้นที่ ทำทุกปีในวันสำคัญ
- *****
- ผู้แทนกลุ่มอนุรักษ์4 : อบต.มีกิจกรรมปลูกป่า ช่วงเดือน กรกฎาคม ถึงสิงหาคม น้ำไม่ค่อ
มาก ปลูกบริเวณที่มีดินเลนงอกใหม่และปลูกซ่อมแซม ปลูก
หมู่ 12 ส่วนใหญ่ หมู่ 2 หมู่ 4 มีบ้าง
- *****
- ข้าราชการอบต.1: เริ่มประมาณ ปี 2540 เน้นการมีส่วนร่วม เป็นเพราะ อบต.
ต้องการทราบสภาพของทรัพยากรป่าชายเลนจากชาวบ้าน
และต้องการกำลังคนที่เข้าร่วมในกิจกรรม
- *****
- สภาอบต.2 : ประมาณ 8-9 ปีก่อน เป็นการส่งเสริมให้คนอื่นมีจิตสำนึกใน
คุณค่าของป่าชายเลน ป่ามีประโยชน์ เวลาปลูกสอนไปด้วย
ให้อุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปลูกต้นไม้ แล้วชาวบ้านมีความเข้าใจ
ในสภาพของพื้นที่ ให้ข้อมูลกับอบต.ได้
- *****
- ผู้บริหารอบต.3 : เริ่มช่วงประมาณตอนเริ่มมีอบต. ใหม่ๆ ชาวบ้านที่ร่วมช่วยดูให้
ได้ว่าช่วงไหนน้ำขึ้นน้ำลงมาก ดูพื้นที่ตรงไหนว่าง โยธาไป
สำรวจอีกที ก็ประมาณว่าในพื้นที่ต้องใช้ที่ดิน แล้วการกระตุ้น
ให้คนร่วมน่าจะทำให้คนร่วมปลูกมีจิตสำนึกมากขึ้น รู้ว่ามี
คุณค่าแล้วเวลาปลูกปลูกยาก ก็จะได้ออกันอนุรักษ์มากกว่าเดิม

ในการดำเนินกิจกรรมปลูกป่าชายเลนนั้น มีการกำหนดแผนการทำงาน ขั้นตอนการ
ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การสำรวจก่อนการปลูกป่า ได้แก่ การสำรวจพื้นที่ การ
คาดการณ์ระดับน้ำขึ้น น้ำลง การกำหนดวันเวลา และพื้นที่ดำเนินกิจกรรม การเตรียมฝัก โกงกาง ซึ่ง
ในขั้นตอนนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน ได้มอบหมายให้เลขาธิการองค์การบริหารส่วนตำบล
เป็นผู้ประสานงาน และดึงประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมจัดเก็บฝัก โกงกาง

ขั้นตอนถัดมา เป็นการดำเนินการปลูกป่า ในขั้นตอนนี้เป็นการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มนักเรียน นอกจากนั้นก็ยังมีกลุ่มอื่นๆ เข้าร่วมด้วย เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน ทหาร อาสาสมัครพิทักษ์ป่า และชาวบ้านบางส่วน

ในเรื่องการปลูกป่าชายเลนนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนสามารถดำเนินการได้เองอย่างค่อนข้างดี เนื่องจากมีความเข้าใจในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอน วิธีการปลูกพอสมควร

ผู้บริหารอบต.3: สมาชิกสภา อบต. (สงวนนาม) ทำหน้าที่ไปบอกชาวบ้านให้ช่วยสำรวจพื้นที่ คุน้ำขึ้นน้ำลง หาฝักโกงกาง แล้วก็หาเรือรับส่งคนปลูกในวันที่มีกิจกรรม ช่วยอำนวยความสะดวก

ข้าราชการอบต.1: อบต.เป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือให้คนเข้าร่วมในกิจกรรมปลูกป่าชายเลน

ผู้นำชุมชน1 : อบต.จัดกิจกรรมปลูกป่า แล้วก็ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวก

ชาวประมง 2: คนที่ปลูก นักเรียน ทหาร ชาวบ้านร่วม (เก็บฝักส่วนใหญ่ปลูกไม่แน่นอน) เวลาลงปลูก จ้างชาวบ้านขับเรือพาคนไปปลูก ขับเรืออย่างเดียว นักเรียน ทหารมากอยู่แล้ว

ผู้นำชุมชน 3 : อบต.มีกิจกรรมปลูกป่า มีผู้ใหญ่ ผู้ช่วย ชาวบ้านเข้าร่วม มีเด็กนักเรียนมา จากโรงเรียน โยธิน โรงเรียนปากพูน บางทีชาวบ้านช่วยแนะนำวิธีปลูก

ผู้แทนกลุ่มอนุรักษ์2 : อาสาเข้าร่วมปลูกป่ากับอบต. มีเจ้าหน้าที่อบต. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (สงวนนาม) ครูกับนักเรียน โรงเรียน โยธิน โรงเรียนปากพูน ชาวประมงบางส่วน ตัวแทนทหารจากกองทัพ

3.2.2.5 การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน

การติดตามเป็นขั้นตอนสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน ซึ่งเป็นการตรวจสอบเพื่อที่จะประเมินว่าผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ ประสิทธิภาพ/มีอุปสรรคอย่างไร เพื่อที่จะได้ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแผนและการทำงานต่อไป สำหรับการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนนั้น ผลการศึกษาข้อมูลจากแผนพัฒนาแสดงให้เห็นว่า ก่อนปี พ.ศ. 2548 ไม่ได้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2548 ได้มีการติดตามและประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ปี พ.ศ.2548 – พ.ศ. 2552 โดยมีการจัดทำในรูปของรายงานซึ่งสรุปผลไว้ว่าได้ดำเนินงานแล้วเสร็จโดยใช้งบประมาณเป็นจำนวนเท่าใด แต่ไม่ได้ให้รายละเอียดว่าผลการดำเนินงานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ รวมทั้งมีความสำเร็จ/อุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร จากข้อมูลที่ปรากฏในแผนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนไม่ได้มีการดำเนินงานด้านการตรวจติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างจริงจังและเป็นระบบ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึกว่าองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนไม่ได้มีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ ข้อจำกัดในเรื่องของเวลาที่องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนต้องใช้ในการจัดการกับภารกิจหลายด้าน จึงไม่สามารถจัดสรรเวลาสำหรับการติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการปลูกป่าชายเลน ข้อจำกัดในด้านของบุคลากรที่องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนไม่ได้กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน โดยตรง จึงไม่มีการดำเนินงานอย่างครบถ้วนในทุกขั้นตอน และข้อจำกัดในเรื่องของเครื่องมือ/อุปกรณ์ในการติดตาม/ตรวจสอบเพื่อที่จะวัดผลการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน ดังนั้นการประเมินผลการดำเนินงานจึงใช้วิธีการประมาณการ/ประเมินด้วยสายตาจากสภาพของทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ที่ดำเนินการปลูกในช่วงระยะเวลาที่มีการดำเนินกิจกรรมในครั้งถัดมา

สภาพต.1: *ไม่ได้มีการสำรวจว่ามีพื้นที่ป่ามีเพิ่มขึ้นเท่าไร บางทีออกพื้นที่ไปเห็น ไม่สำรวจจริงจัง แต่คาดคะเน/หรือประเมินเอาด้วยตา ไม่มีการติดตามอย่างจริงจังเป็นทางการ*

ผู้นำชุมชน 1: *การติดตามตรวจสอบยังน้อย ไม่มีเครื่องมือที่จะใช้วัด ส่วนใหญ่ก็สอบถาม พูดคุยเอา*

ผู้บริหารอบต.3: อบต.งานเยอะ ไม่มีเวลาตาม บุคลากรที่จะมาดูแลโดยตรงไม่มี
อบต.ไม่ได้ติดตามว่าที่ปลูกไปติดก็เปอร์เซ็นต์ เห็นจากปีถัดไปว่ามี
จุดไหนที่ขึ้นบ้าง ดูจากขนาดดินแค่นั้น

ข้าราชการอบต.1: "...หลังจากปลูกไม่ได้ตามดู ประเมินจากสายตาในครั้งต่อไป ..."

3.3 วิเคราะห์ผลการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบล

ในการศึกษารั้งนี้ การประเมินความสำเร็จของการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนของ
องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนจะพิจารณาจาก ความอุดมสมบูรณ์ของป่าชายเลน ความต่อเนื่อง
ของกิจกรรม และรายได้จากประมงชายฝั่ง ซึ่งข้อมูลที่ใช้ประกอบการพิจารณาจากทั้งข้อมูลจาก
แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัยครั้งนี้

3.3.1 ความอุดมสมบูรณ์ของป่าชายเลน

ข้อมูลจากการวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า พื้นที่ป่าชายเลนในตำบลปากพูน ได้เพิ่มขึ้น
กว่าเท่าตัว จาก 1,400 ไร่ ในปี พ.ศ. 2545 เป็น 2,100 ไร่ ในปี พ.ศ.2544 และเพิ่มเป็น 3,000 ไร่ ในปี
พ.ศ. 2549 (สุนันทา สุวรร วัฒน และคณะ, 2544 ศิริวรรณ ศิริบุญ, 2545 และศิริวรรณ ศิริบุญ,
2549) ซึ่งพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นผลมาจากโครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชายเลนทั้งของภาครัฐ เอกชน
และชุมชน อาทิเช่น โครงการพรหมสี่เขียว โครงการปลูกป่าชายเลนในพระราชดำริของสถานีลุ่มน้ำ
ปากพูน และโครงการปลูกป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน พื้นที่ที่เพิ่มขึ้นนี้ส่วนใหญ่
น่าจะเป็นผลมาจากโครงการพรหมสี่เขียวของกรมป่าไม้ ซึ่งเริ่มดำเนินการอย่างต่อเนื่องในพื้นที่มาก่อน
โครงการอื่นๆ และพยายามดึงทุกภาคส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง ส่วนผลการดำเนินงานจัดการป่าชายเลนของ
องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นดูเหมือนว่าจะเป็นส่วนเสริมความสำเร็จในการเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลน
นอกจากนี้การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่าง
ครอบคลุมถึงขั้นตอนของการติดตามดูแลภายหลังการปลูกดังเช่นในการดำเนินงานของกรมป่าไม้
หรือสถานีพัฒนาลุ่มน้ำปากพูน

ชาวประมง 2 : ปลูกป่าได้ผลสำเร็จ พื้นที่ป่ามากขึ้น สัตว์น้ำมากขึ้น รายได้ก็มาก
ขึ้น แต่ที่สำเร็จไม่ใช่ผลงานอบต. โดยตรง ที่อบต.ทำไม่ชัดเจน

ผู้นำชุมชน 3 : สำเร็จ เพราะมีป่าไม้เข้ามาดูแล ที่อบต.ทำเห็นผล ไม่ชัด เป็น
ผลงานป่าไม้มากกว่า ป่าไม้เค้ามีหน้าที่โดยตรง อบต.เลยไม่ได้
ดูแลจริงจัง ทำเสริมมากกว่า

ผู้แทนกลุ่มอนุรักษ์ 4: ป่าตอนนี้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ เป็นผลงานของป่าไม้ที่มาปลูกเพิ่ม
จ้างคนดูแล อบต.ก็มีส่วนบอกให้ช่วยๆ กันดูแล แล้วก็มีการปลูกรเสริม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้มีการกำหนดขนาดพื้นที่
เป้าหมายในการปลูกป่า รวมทั้งไม่ได้มีการรวบรวมข้อมูลเพื่อติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ เป็น
แต่การใช้การสังเกตการณ์และความรู้สึกในการประเมิน ซึ่งการประเมินด้วยวิธีการดังกล่าวถึงแม้ว่าจะ
ไม่สามารถระบุผลการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม แต่ก็สามารถที่จะประเมินคร่าวๆ ได้
ว่าการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนประสบความสำเร็จโดยพิจารณาจากความอุดมสมบูรณ์ของป่าชายเลน
ที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือ สามารถพิจารณาผลผลิตที่ตามมาได้จากความหนาแน่นของป่า ขนาดของต้นไม้ซึ่ง
จะแตกต่างกันตามระยะเวลาที่ปลูก และผลลัพธ์ที่ตามมาคือ ปริมาณสัตว์น้ำที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับ
ป่าว่ามีเพิ่มขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ป่าชายเลน

ผู้บริหารอบต.3: ดูจากพื้นที่ป่าแล้วก็จำนวนต้นไม้ที่เพิ่มขึ้นจากการประมาณด้วย
สายตา ต้นใหญ่ มีฝักเยอะ หล่นไปงอกเป็นกระจุก มีต้นไม้
หนาแน่น ชาวบ้านบอกที่ตัดมีแตกแขนง เห็นเวลาไปปลูก คูต้นไม้
ต้นใหญ่ ต้นเล็กเป็นส่วนที่เพิ่งปลูก กะประมาณการเอาไว้ว่าจะ
ได้ผลสักกี่เปอร์เซ็นต์

ชาวประมง 1 : การมองเห็นด้วยสายตาว่าพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น จำนวนต้นไม้มากขึ้น

ผู้บริหารอบต.1: ประเมินด้วยสายตาเห็นว่าป่าชายเลนปากพูนกว้างเพิ่ม ดูจาก
บริเวณ อาณาเขต ความหนาแน่นของป่า

ครู 1 : ป่าสมบูรณ์ ไม้ใหญ่ ต้นไม้เยอะ กระจายเต็มพื้นที่ ที่ว่างในป่าน้อย

บุคลากรภาครัฐ2: สำเร็จ มีป่าเพิ่มขึ้น ทั้งพื้นที่ทั้งต้นไม้ ยังมีที่เว้าแหว่งไปบ้าง จาก
บริเวณ บางส่วนที่ยังไม่ได้ซ่อม บางส่วนที่โค่นตัด เว้าแหว่งเป็น
จุดๆ แต่โดยรวมป่าอยู่ในสภาพสมบูรณ์ ป่าค่อนข้างเต็มพื้นที่

จากการประเมิน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มพบว่า ส่วนใหญ่เห็น สอดคล้องกันคือ ประเมินว่าประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ประมาณร้อยละ 80 โดยส่วนที่เหลือ ร้อยละ 20 ที่ทำให้ดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จโดยสมบูรณ์นั้นมีสาเหตุมาจากการที่ไม่มีการ ดำเนินงานในขั้นตอนของการติดตาม ดูแลรักษา และประเมินผลการดำเนินงานภายหลังการ ดำเนินการปลูกอย่างชัดเจน

ผู้บริหารอบต.3: ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งตามวัตถุประสงค์ ประมาณ 80% เหลือ 20% ขาดการติดตาม เฝ้าระวัง ดูแลรักษาและ ประเมินผล

สภาอบต.2: ประสบความสำเร็จในระดับของการปลูกเพิ่มพื้นที่ป่าได้สัก 80% ที่ไม่ได้ผล 100% เพราะขาดการดูแลรักษาหลังจากการปลูก ทำให้ประเมินผลได้ไม่ชัดเจน

ผู้นำชุมชน 3: การจัดการป่าชายเลนของอบต. ได้ผลดีประมาณ 70% ต้นไม้เยอะ พันธุ์ปลามาก พื้นที่ป่าขยายตัวออกไป โรคลีซึมของปูหาย กุ้ง หอย ปู ปลา วางไข่ได้เยอะ มีจำนวนมากขึ้น ประมงในป่าหาแบบ ธรรมชาติ คักอวนธรรมชาติ หาได้ดีขึ้น

ชาวประมง1: การจัดการสำเร็จ ประมาณ80% ป่ามีพื้นที่เพิ่มขึ้น สมบูรณ์ขึ้น จากสัตว์น้ำที่เพิ่มมากขึ้น จับได้มากขึ้น ความเป็นอยู่ การ ประกอบอาชีพดีขึ้น

ผู้แทนกลุ่มอนุรักษ์2: สำเร็จ สภาพป่าสมบูรณ์ประมาณ 70 – 80 % มีป่าเต็มพื้นที่ ปู ปลาเพิ่มขึ้น ถ้าไม่มีป่า ปู ปลาคงจับไม่ได้เท่านี้ รายได้จากการ ทำประมงดีขึ้น

3.3.2 ความต่อเนื่องของกิจกรรม

ความสำเร็จของการดำเนินงานนอกจากจะพิจารณาได้จากผลการดำเนินกิจกรรมแล้ว ความสม่ำเสมอและความต่อเนื่องของการดำเนินกิจกรรมยังสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน ได้เช่นกัน ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มรวมทั้งข้อมูลที่ปรากฏในแผนพัฒนาได้

แสดงให้เห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนมีการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนอย่างต่อเนื่องตามข้อมูลที่ปรากฏในรายละเอียดของ โครงการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2544 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งสิ่งที่แสดงถึงความต่อเนื่องของการดำเนินงาน ได้แก่ การกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการปลูกป่าชายเลน และการจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เช่น การมีส่วนร่วมของนักเรียนจาก โรงเรียน โยธินและ โรงเรียนปากพูน และทหารจากกองทัพภาคที่ 4 ค่ายวชิราวุธ ที่อยู่ในอาณาบริเวณใกล้เคียงกับองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน และกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่าบางส่วน

- ผู้นำชุมชน 3: อบต. ปลูกป่า ปลูกริมคลองจนถึงริมทะเล เห็นปลูกทุกปี

- สภาอบต.2: ปลูกป่าต่อเนื่อง เพราะเป็นหน้าที่ที่กำหนดในแผน มีการกัน/จัดสรรงบฯสำหรับตรงนี้ มีการปลูกต่อเนื่อง มีจัดกิจกรรมต่อเนื่อง

- ผู้บริหารอบต.3: ทำกันต่อเนื่อง มีปลูกทุกปี เป็นโครงการต่อเนื่อง มีการกำหนดโครงการและงบฯสำหรับจัดการทุกปี คนที่เข้าร่วมมีจุดประสงค์ไปในทางเดียวกัน โยธิน ปากพูน (โรงเรียน) มาร่วมทุกครั้ง ทหารก็ร่วมด้วย แต่ไม่ได้มีการติดตามที่เป็นระบบ

- ผู้นำชุมชน 1 : อบต.มีโครงการปลูกป่า มีการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง เป็นการติดตามในรูปแบบของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการสำรวจก่อนปลูกในครั้งถัดไป

- ครู 1 : ความร่วมมือต่อเนื่อง อบต.กับคนที่ร่วมมีความสัมพันธ์กันดี เป็นการทำงานแบบพึ่งพาอาศัยกัน

- นักเรียน 2 : การมีส่วนร่วมของอบต.กับหน่วยงานต่อเนื่อง มีคนที่เข้าร่วมทุกปี อบต.มีงบจัดการ ได้ทุกปี มีสวัสดิการดูแลคนที่เข้าร่วมได้

- ผู้แทนกลุ่มอนุรักษ์ 3: ต่อเนื่อง เพราะอบต.มีนโยบาย กิจกรรมต่อเนื่อง ทำทุกปี คนเข้าร่วมก็เป็นกลุ่มเดิมๆ เข้าร่วมประจำ

3.3.3 การเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำ

การเพิ่มขึ้นของพื้นที่ป่าชายเลนน่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อเนื่องถึงทรัพยากรชายฝั่งที่อยู่ภายใต้ระบบนิเวศเดียวกัน โดยส่งผลให้ทรัพยากรชายฝั่งประเภทอื่นๆ มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรสัตว์น้ำ เช่น ปลา ปู กุ้ง หอย จากการศึกษาของสุนันทา และคณะ (พ.ศ. 2544) ส่งผลให้มีการเพิ่มประชากรปลา เนื่องจากการเพิ่มของแหล่งอาหารของสัตว์น้ำ อันได้แก่ แพลงก์ตอน ไคอะตอม สาหร่ายสีน้ำเงินแกมเขียว นอกจากนี้พื้นที่บริเวณป่าชายเลนยังเป็นแหล่งหลบภัย แหล่งเพาะพันธุ์และแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ

การเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรในเชิงเศรษฐกิจ กล่าวคือ การประกอบอาชีพประมงชายฝั่งได้ผลดีขึ้น ชาวประมงมีรายได้เพิ่มมากขึ้น โดยไม่ต้องนำเรือออกไปในน้ำลึก สามารถจับสัตว์น้ำได้บริเวณชายฝั่ง ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า จำนวนคร่าวเรือนที่ประกอบอาชีพประมงชายฝั่งขนาดเล็กเพิ่มขึ้นถึง 1.2 เท่าตัว จาก 198 คร่าวเรือน ในปี พ.ศ.2544 เป็น 238 คร่าวเรือนในปี พ.ศ. 2548 และรายได้จากการประมงขนาดเล็กเพิ่มขึ้นถึง 1.7 เท่า จาก 44,333 บาทต่อคร่าวเรือน ในปี พ.ศ. 2544 เป็น 75,813 บาทต่อคร่าวเรือนในปี พ.ศ. 2548 นอกจากนี้ปริมาณการเพาะเลี้ยงและรายได้จากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทะเล น้ำกร่อยยังเพิ่มขึ้นด้วย (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 ข้อมูลการประกอบอาชีพ และรายได้จากการทำประมง และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในปีต่างๆ

ข้อมูลพื้นฐาน	ปี พ.ศ.	
	2544*	2548**
ประมงขนาดเล็ก (คร่าวเรือน)	198	238
รายได้จากประมงขนาดเล็กเฉลี่ย/ปี/คร่าวเรือน	44,333	75,813
เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย น้ำทะเล (คร่าวเรือน)	112	154
รายได้จากเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย น้ำทะเลเฉลี่ย/ปี/คร่าวเรือน	78,000	117,500

(* <http://www.nrdcbmn.ac.th/html/>)

(**ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค), 2548)

ผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพได้ให้ข้อมูลที่ยืนยันข้อค้นพบจากข้อมูลเชิงปริมาณคือ ป่าชายเลนที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น ทำให้รายได้จากการประมงชายฝั่งเพิ่มขึ้น รวมทั้งยังเพิ่มปริมาณสัตว์อื่นๆ ที่อาศัยระบบนิเวศของป่าชายเลน อัน ได้แก่ ผึ้ง ผีเสื้อ (หลน)

ผู้บริหารอบต.3: คนบริเวณหมู่ 12 มีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นจากการออกไปหาปู ปลา ความดีของคนที่ออกไปหากิน หากินได้บ่อยขึ้น ไม่ใช่แค่หมู่ 12 หมู่ 1 ตอนล่างทำประมงได้แถวป่าชายเลน

ข้าราชการอบต.3: ตัวชีวิต ป่าสมบูรณ์ สัตว์น้ำเยอะ หลนมากขึ้น ผึ้งมากขึ้น ใต้น้ำผิรมีคุณภาพจำนวนมาก

ชาวประมง 2 : สัตว์น้ำมากขึ้น คนไปจับมากขึ้น ประมงชายฝั่งเยอะขึ้น จับได้มากขึ้น เมื่อก่อนคนหมู่ 1 ไปไกล ตอนนี้ทำได้แถวป่าชายเลนของปากพูน

บุคลากรภาครัฐ 2 : ได้ผลสำเร็จ พื้นที่ป่ามากขึ้น สัตว์น้ำมากขึ้น ดูจากจำนวนของสัตว์น้ำที่จับได้มาก ต้นไม้เยอะ สัตว์น้ำเยอะ รายได้จากการจับเยอะ 5 ปีที่แล้วเริ่มเยอะขึ้น คนทำงานประมงมีจำนวนเยอะขึ้น หากินกับป่าเยอะขึ้น

3.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความ 성공/อุปสรรคในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพขององค์กร (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์หรือปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานจัดการป่าชายเลนขององค์กรบริหารส่วนตำบลปากพูน โดยพิจารณาจากปัจจัยภายในขององค์กรบริหารส่วนตำบลปากพูน ได้แก่ จุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weakness) ซึ่งเป็นศักยภาพภายในขององค์กรเอง อีกส่วนหนึ่งเป็นปัจจัยภายนอกองค์กรหรือสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งมีทั้งปัจจัยที่เอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงาน (Opportunity) ขององค์กรบริหารส่วนตำบลปากพูนในการจัดการป่าชายเลน รวมทั้งปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหรือข้อจำกัดที่มาจากสภาพแวดล้อมภายนอก (Threats) ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานดังกล่าว

สำหรับการศึกษาค้นคว้า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพได้อาศัยกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ดังปรากฏในหน้า 34 โดยใช้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ และกำหนดขอบเขตของปัจจัยภายในคือ ปัจจัยต่างๆ ภายในองค์การบริหารส่วนตำบล ในการบริหารจัดการป่าชายเลนปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ คุณสมบัติและลักษณะการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล งบประมาณ แนวทางการจัดการที่เหมาะสม เทคโนโลยี และการทำงานของผู้นำ

ส่วนปัจจัยภายนอก หรือสภาพแวดล้อมภายนอกที่น่าจะส่งผลกระทบต่อการจัดการป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ นโยบายของภาครัฐ การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน สภาพของทรัพยากรธรรมชาติ สภาพทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ การปกครอง สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เครือข่ายประชาสังคม กระแสการพัฒนา

ส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยภายในชุมชนและปัจจัยภายนอกชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.4.1 ปัจจัยภายในองค์การบริหารส่วนตำบล

สำหรับปัจจัยภายในองค์การบริหารส่วนตำบลมีทั้งส่วนที่เป็นจุดเด่น ที่ช่วยเสริมการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน และมีปัจจัยที่เป็นจุดด้อยซึ่งควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อที่จะให้การจัดการดังกล่าวดียิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

3.4.1.1 จุดเด่น

ก) ผู้นำขององค์การบริหารส่วนตำบลตระหนักถึงความสำคัญของป่าชายเลน มีความเข้าใจในปัญหา และสภาพของพื้นที่เป็นอย่างดี และพยายามแก้ไขปัญหามาโดยนាំไปกำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ แผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติงานประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบล

บทบาทของผู้นำเป็นปัจจัยภายในสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งจากขั้นตอนการวางแผนทำให้ทราบว่าผู้นำคือฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการกำหนดนโยบายในแผนพัฒนา ดังนั้นการตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าชายเลนของฝ่ายบริหารเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้แผนงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนได้รับการกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาและมีการทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลนอย่างต่อเนื่องทุกปี

ผู้บริหารอบต.1: ผู้บริหารมีความใกล้ชิดกับพื้นที่ เข้าใจสภาพทรัพยากร รู้ว่ามีประโยชน์ที่ต้องดูแลรักษา เลยกำหนดแผนงานปลูกป่าชายเลนไว้ในแผนรวม

ผู้บริหารอบต.3: การจัดการป่าชายเลน ส่วนใหญ่เป็นความคิดของผู้บริหารที่กำหนดนโยบาย

ข้าราชการอบต.1: อบต.มีแผน มีนโยบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ต้องดำเนินการ โครงการปลูกป่าเป็นนโยบายของผู้บริหารที่เปิดโอกาสให้มีการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง

ผู้นำชุมชน 1: ฝ่ายบริหารอบต.เห็นความสำคัญของการปลูกป่า มีวิสัยทัศน์เห็นประโยชน์จากป่าชายเลน

ผู้นำชุมชน 3: อบต.เห็นความสำคัญของป่าชายเลนที่มีประโยชน์กับคนในชุมชน เลยกำหนดแผนเรื่องป่าเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนา แผนเรื่องป่าชายเลนเป็นความคิดของอบต. พอมีแผนแล้วก็ต้องมีกิจกรรมตามที่เขียนไว้ในแผน

ชาวประมง 3: นายกเป็นคนในพื้นที่ เห็นความสำคัญของป่าชายเลน

ข) การที่องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนมีงบประมาณของตนเองที่สามารถจะจัดสรรให้กับการจัดการด้านป่าชายเลนได้

ผู้นำชุมชน 3: อบต.มีงบฯเพียงพอในการจัดกิจกรรมและอำนวยความสะดวกให้กับผู้มีส่วนร่วม

ข้าราชการอบต.1: อบต.มีความพร้อมเรื่องบุคคลากรที่ใช้ในกิจกรรม มีงบฯพอใช้ในการปลูก จัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ แล้วก็ให้ความสะดวกกับคนที่เข้าร่วม

นักเรียน1: อบต.พร้อมในการอำนวยความสะดวก มุ่งบฯในการดูแล เรื่องปลูกป่า อบต.คูแลคี

ผู้บริหารอบต.3: อบต.มุ่งบฯเพียงพอ มุ่งบประมาณในส่วนของโครงการ ปลูกป่าที่กันไว้ตามแผน สามารถจัดการเรื่องอุปกรณ์ พร้อม มีทั้งรถ เรือ ในการดำเนินงาน

ชาวประมง 2: ความพร้อมด้านงบฯ งบประมาณเพียงพอ การจัดการ ดูแล มีการจัดการเครื่องมือ ขานพาหนะให้พร้อมเลย

บุคลากรภาครัฐ 1 : อบต.มีความพร้อมด้านงบฯ มุ่งบฯในการรณรงค์ จัดการ ปลูกป่า

ผู้แทนกลุ่มอนุรักษ์1: อบต.มีความพร้อมเรื่องงบประมาณที่ใช้ดูแล อำนวย ความสะดวกให้คนที่เข้าร่วม

3.4.1.2 จุดอ่อน

ก) ขาดการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบ และเน้นแต่การ ปลูกป่าเพิ่มเติม แต่ไม่ได้เน้นการดูแล บำรุงรักษาให้เจริญเติบโต

ถึงแม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนจะมีการกำหนดแผนงานด้านการ จัดการทรัพยากรป่าชายเลนและสามารถจัดสรรงบประมาณรองรับการดำเนินงาน ได้อย่างเพียงพอ แต่ แผนงานที่กำหนดไว้ดังกล่าวยังคงมีจุดอ่อนในเรื่องความชัดเจนในรายละเอียดของแผนงาน ซึ่งมีการ กำหนดเป้าหมายของการดำเนินงาน แต่เป็นเป้าหมายที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างแผนพัฒนาที่ ต่อเนื่องกัน (เช่น แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประจำปี พ.ศ.2548 – พ.ศ.2552 มีการกำหนดเป้าหมาย เป็นพื้นที่จำนวน 10 ไร่/ปี ในขณะที่แผนพัฒนา 3 ปี ประจำปี พ.ศ.2548 – พ.ศ.2550 กำหนด เป้าหมายเป็นจำนวนคนที่เข้าร่วม โครงการ 500 คน/ปี) และขั้นตอนการติดตามประเมินผลการ ดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ในแผนงานไม่มีการดำเนินการในทางปฏิบัติ ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ข้อมูล ของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ระบุว่า แผนงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วน ตำบลปากพูนในระยะต้น (พ.ศ.2540 – พ.ศ.2547) ไม่มีการกำหนดเป้าหมายของการดำเนินงาน และ ขาดการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนเพิ่งเริ่มมีการกำหนด

เป้าหมายและดัชนีสำหรับการประเมินติดตามผลในช่วงแผนพัฒนาห้าปี พ.ศ.2548 – พ.ศ.2552 แต่ก็ยังไม่ได้มีการติดตามประเมินผลกันอย่างจริงจัง จึงทำให้การดำเนินงานตามแผนไม่สามารถประเมินผลได้อย่างชัดเจน

ครู 1 : ขาดการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องหลังจากการปลูก ไม่ทราบผลจากการทำกิจกรรม ประเมินไม่ได้

ผู้แทนกลุ่มอนุรักษ์ 5: มีการทำกิจกรรมอย่างเดียว ปลูกอย่างเดียว ไม่รู้ว่าหลังจากปลูกแล้วเป็นยังไง ไม่มีการติดตามร่วมกัน คนที่ร่วมก็ไม่ได้ต้องการรู้ว่าที่ปลูกไปได้ผลยังไง

บุคลากรภาครัฐ 1: มีการดำเนินงานที่ไม่เพียงพอ การจัดการดูแลตามที่เหมาะสมต้องดำเนินการจริงจังและเป็นระบบมากกว่านี้ ตอนนี้เพิ่มพื้นที่ได้บ้าง แต่การดูแลรักษายังไม่เป็นระบบไม่ต่อเนื่อง

สภาอบต.3: ขาดการจัดการที่ดี ยังไม่มีแผนระดับภาพรวมที่จะดำเนินการระยะยาวอย่างต่อเนื่อง ถึงไหน อย่างไร ไม่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลัก ไม่ชัดเจน ไม่มีการติดตามผลที่แน่นอน

ผู้บริหารอบต.3: แผนไม่ชัด มีเป้าหมายของการปลูกว่าปลูกกี่ต้น แต่ไม่ได้มีเป้าหมายระยะยาวว่าภายในกี่ปีต้องมีพื้นที่ป่าเท่าไร่ ต้องปลูกจำนวนเท่าใด/ปี ไม่ได้กำหนดแน่นอน แล้วก็ไม่ได้สำรวจจำนวนที่รอดกี่% ตายกี่% ตายเพราะสาเหตุใด

ชาวประมง 2 : ไม่มีการติดตามอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ไม่ชัดเจนไม่เป็นทางการ

สภาอบต.3: ควรมีแผนอย่างครบวงจร เกิดอะไรขึ้นหลังจากที่ทำแล้ว
ควรปลูก โชน ไหนต่อ ไม่มีแผนการติดตามผลที่แน่นอน

ผู้นำชุมชน 2 : อบต. ไม่มีแผนงาน ไม่มีคนรับผิดชอบ ไม่มีงบประมาณ ที่
ปลูกไม่ได้มีเป้าหมาย ไม่มีการตรวจติดตามเป็นระบบ
ประเมินไม่ได้

ผลของการดำเนินงานมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรผู้ซึ่งทำ
หน้าที่นำแผนไปสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ผลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มได้สะท้อนให้เห็นว่า
การปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนมีจุดอ่อนในด้าน
ของการขาดการติดตามประเมินผลอันเนื่องมาจากองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนไม่ได้กำหนดให้มี
บุคลากรทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนโดยตรง การปฏิบัติงานของ
บุคลากรที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนตามที่ได้รับคำสั่ง โดยขาดการติดตามและ
ประเมินผลภายหลังการดำเนินงาน

ผู้บริหารอบต.3: เจ้าหน้าที่ไม่มีความเข้าใจในงานของตัวเอง ไม่มีเป้าหมาย
การทำงานไม่มีการติดตาม เป็นการทำตามคำสั่ง ไม่มีคำสั่ง
ก็ไม่ทำ ไม่มีคนนำในการทำ

สภาอบต.2: บุคลากรที่ทำหน้าที่ยังทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์ ไม่ครบ
วงจร อบต. ไม่ได้กำหนดให้มีคนทำครบทุกขั้นตอน

ข้าราชการอบต.2: ความบกพร่องในการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่กับ
เจ้าหน้าที่ และเจ้าหน้าที่กับชุมชน อบต.ไม่ได้กำหนด
เจ้าหน้าที่โดยตรง ไม่รู้ว่าใครต้องทำอะไรบ้าง

ผู้นำชุมชน 1 : ขาดแคลนบุคลากรที่มีความเข้าใจในการดำเนินงาน บาง
ที่ไม่มีความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้ไม่ครบขั้นตอน

ข) การขาดผู้ที่มีความรู้ที่จะช่วยในการณรงค์ด้านการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชายเลน และการขาดเทคโนโลยีที่จะใช้ในการติดตามประเมินผล

จากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีการกำหนดโครงการณรงค์และอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของการดูแลรักษาป่าชายเลน แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากขาดวิทยากร บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถดำเนินการได้เอง

นอกจากนี้การขาดเครื่องมือที่จะใช้วัดว่าปลูกป่าได้สำเร็จมากน้อยแค่ไหน พื้นที่ขยายไปเท่าใด เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถประเมินผลอย่างเป็นทางการ

ผู้บริหารอบต.1: อบต.ไม่มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญโดยตรง ทำให้ไม่ได้จัดอบรมอย่างที่ระบุไว้ในแผน มีแต่ที่ร่วมกับป่าไม้กับสถานีลุ่มน้ำฯ (สถานีลุ่มน้ำปากพนัง) ที่เค้าเข้ามาประสานกับอบต. ให้หาชาวบ้านมาอบรม อบรมเสร็จเค้าก็ตั้งให้เป็นอาสาสมัครพิทักษ์ป่า

ผู้แทนกลุ่มอนุรักษ์3: ไม่เคยเห็นว่าอบต.มีอบรมเอง มีแต่ป่าไม้ที่เข้ามา อบต.ก็ร่วมกับเค้าตอนนั้น หาชาวบ้านให้มาฟังป่าไม้อบรม พออบรมเสร็จเค้าก็ตั้งให้เป็นกลุ่มอาสา

ผู้บริหารอบต.3: อบต.ไม่ได้ติดตามจริงจัง ไม่มีแผน ไม่มีคนติดตาม ขาดความพร้อมด้านเครื่องมืออุปกรณ์ ประเมินไม่ได้

ผู้นำชุมชน 1 : การติดตามตรวจสอบยังน้อย ไม่มีเครื่องมือที่จะใช้วัด ส่วนใหญ่ก็สอบถาม พูดคุยเอา

3.4.2 ปัจจัยภายนอกองค์การบริหารส่วนตำบล

ส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกหรือปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งอาจก่อให้เกิดโอกาสหรืออุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ จากการวิจัยเชิงคุณภาพ พบถึงปัจจัยภายนอกที่เอื้อโอกาส และอุปสรรค ดังต่อไปนี้

3.4.2.1 โอกาส/ปัจจัยเกื้อหนุน

ปัจจัยภายนอกที่เอื้อหรือสนับสนุนต่อการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ ได้แก่

ก) นโยบายของรัฐในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

นโยบายการกระจายอำนาจจากภาครัฐเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญซึ่งเปิดโอกาสให้องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในท้องถิ่น และอำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเป็นอำนาจที่รองรับโดยกฎหมาย

ผู้บริหารอบต.1: นโยบายของภาครัฐที่ให้อำนาจหน้าที่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้อบต.มีสิทธิ มีหน้าที่ มีโอกาสจัดการดูแลป่าชายเลนที่เป็นทรัพยากรสำคัญในพื้นที่

ข้าราชการอบต.2: การกระจายอำนาจจากภาครัฐ ทำให้อบต.สามารถจะวางแผนแล้วก็จัดการเรื่องป่าชายเลนได้ตามหน้าที่และงบประมาณที่อบต.มีอยู่

ข้าราชการอบต.1: กฎหมายเปิดโอกาสให้อบต.มีอำนาจ มีหน้าที่ในการดูแลรักษาทรัพยากรในพื้นที่

ข) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติและระดับภูมิภาคได้ให้ความสำคัญกับป่าชายเลน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาระดับจังหวัดต่างก็ให้ความสำคัญกับป่าชายเลน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนมีการกำหนดแผนงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนให้สอดคล้องกับแผนในระดับที่สูงกว่าด้วย

ข้าราชการอบต.3: ภาครัฐให้ความสำคัญเรื่องทรัพยากรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ในนโยบายก็กำหนดไว้ อบต.เลยได้แนวทาง

กำหนดแผนพัฒนาให้มีเรื่องของป่าชายเลนที่นับว่าเป็น
ทรัพยากรสำคัญในพื้นที่ไว้ในแผนด้วย

ข้าราชการอบต.1: นโยบายในแผนชาติที่มีเรื่องของทรัพยากรกับสิ่งแวดล้อม
ที่ต้องดูแล กฎหมายเกี่ยวกับอบต.ก็กำหนดให้อบต.มีสิทธิ
ที่จะจัดการดูแลทรัพยากรในท้องถิ่น

ผู้บริหารอบต.3 ในแผนฯชาติ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)
มีนโยบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่อบต.อาศัยเป็นแนวทาง
กำหนดโครงการจัดการป่าชายเลนให้สอดคล้องกัน

ค) สมาชิกในชุมชน เช่น กลุ่มครู นักเรียน กลุ่มชาวบ้านให้ความร่วมมืออย่างดี
รวมทั้งยังได้รับความร่วมมือจากกลุ่มทหารที่ประจำการในพื้นที่อีกด้วย

ในการที่จะดำเนินการจัดการใดๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ได้นั้น องค์การ
บริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนด้วย จากกรณีศึกษาในตำบลปากพูนพบว่า
องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถดึงสมาชิกบางกลุ่มในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
กลุ่มนักเรียน และชาวบ้านบางส่วน ซึ่งความสำเร็จในการดึงกลุ่มต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมนี้ เนื่องจากมี
แนวทางการจัดการที่ดีทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์และประสานงาน และความร่วมมือในลักษณะ
ของการต่างตอบแทนซึ่งกันและกันกับ โรงเรียนและกลุ่มทหาร

การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมความร่วมมือ และประสานงานเป็นสิ่งสำคัญ
สำหรับการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน
ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนได้กำหนดให้มีผู้ที่ทำหน้าที่เป็นแกนนำในการประชาสัมพันธ์
และส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยมอบหมายให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วน
ตำบลเป็นผู้ดำเนินการ นอกจากนี้การดำเนินงานที่มีองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนเป็นศูนย์กลาง
ในการประสานงานยังทำให้เกิดการประสานความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ที่
เกี่ยวข้อง

ผู้บริหารอบต.3: สมาชิกสภาอบต. (ขอสงวนนาม) ความเป็นแกนนำใน
การจัดชวนกลุ่มชาวบ้าน ประชาสัมพันธ์ ชักชวนให้
คนมาร่วม

- ชาวประมง 1 : สมาชิกสภาอบต. (ขอสงวนนาม) เคยเป็นแกนนำในการชักชวนกลุ่มชาวบ้าน ประชาสัมพันธ์ ชักชวนให้มาร่วม

- สภาอบต.3: อบต. เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน ส่งเสริมให้คนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยกัน ให้ความรู้ ชี้แจงให้คนตระหนักและเห็นความสำคัญของป่าชายเลน

- ผู้นำชุมชน 1 : บทบาทในการประสานงานของอบต. ชาวบ้านเข้าใจว่าทำอะไรให้มีส่วนร่วมดี

- ข้าราชการอบต.1: อบต.เป็นศูนย์กลางประสานงาน ประสานกับผู้บริหารโรงเรียนขอความร่วมมือให้เด็กนักเรียนเข้าร่วมปลูกป่า ประชาสัมพันธ์ให้สภาอบต. ไปบอกชาวบ้าน อบต.เป็นศูนย์กลางทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความร่วมมือกันเป็นอย่างดี นักเรียนร่วมกับชาวบ้านไม่มีปัญหาอะไร

- ผู้บริหารอบต.1: อบต.เป็นศูนย์กลางประสานงาน ทำให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันของหลายๆฝ่าย และคนที่เข้าร่วมก็ได้รับผลตามวัตถุประสงค์ของตัวเอง อย่างโรงเรียนปากพูนที่มีโครงการประเมินด้านสิ่งแวดล้อมก็ได้ให้นักเรียนทำกิจกรรมตามวัตถุประสงค์

การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องนอกจากจะต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมความร่วมมือ และประสานงานแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานคือ การต่างตอบแทนความร่วมมือซึ่งกันและกันจากการที่ผู้เกี่ยวข้องได้รับความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน ในด้านต่างๆ เช่น การมอบทุนการศึกษา และงบประมาณสนับสนุนด้านการศึกษาให้กับโรงเรียน การให้ความร่วมมือกับทหารในการจัดการเลือกตั้งและการดูแลเรื่องสาธารณสุขโลก เป็นต้น ทำให้การประสานงานเพื่อขอความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลได้รับการตอบรับจากผู้เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี

ผู้บริหารอบต.3: อบต.ปากพูนมีความใกล้ชิดกับคนที่เข้าร่วม เช่น โรงเรียนที่อบต. ให้การสนับสนุนงบฯด้านกีฬา แล้วก็ ทุนการศึกษา เมื่ออบต.ขอความร่วมมือในโครงการปลูก ป่าเลยได้รับความร่วมมืออย่างดี

ข้าราชการอบต.1: กับโรงเรียนใกล้ชิด เพราะมีกิจกรรมร่วม อบต.สนับสนุน กิจกรรมของโรงเรียน ทั้งเรื่องกีฬา ทุนการศึกษา พอ อบต. ขอความร่วมมือ เค้ายเลยให้ความร่วมมือทันที ส่งนักเรียน เข้าร่วมกิจกรรม โรงเรียนก็ได้ประโยชน์ด้วย ให้นักเรียน ได้ทำกิจกรรมไปในตัว

ผู้บริหารอบต.2: ความร่วมมือจากข้างนอก มีความร่วมมือดี ความสัมพันธ์ ดี อบต.เคยให้ความช่วยเหลือ อย่างทหาร (จากกองทัพ ภาคที่ 4) ที่เคยประสานกับอบต.เรื่องการเลือกตั้ง ช่อมแซมสาธารณสุขปโภค พอ อบต.ประสานขอความร่วมมือเลยได้รับความร่วมมือดี

การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนที่จัดขึ้น โดย องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนนอกจากจะเป็นการให้ความร่วมมือในลักษณะของการต่างตอบแทน ซึ่งกันและกันแล้ว ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ในการดำเนิน โครงการปลูกป่าชายเลนของ องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนกับวัตถุประสงค์ของกลุ่มและหน่วยงาน ในชุมชนเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่ส่งเสริมให้การประสานความร่วมมือเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยหน่วยงานในชุมชน เช่น โรงเรียนมี พันธกิจที่จะรักษาสีเขียวในชุมชน และ โรงเรียนก็มี โครงการประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อมของ ชุมชนที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียน ดังนั้นการเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนจึงทำ ให้การปลูกป่าชายเลนเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับพันธกิจ และ โครงการที่โรงเรียนกำหนดขึ้นด้วย

ผู้บริหารอบต.3: คนที่ร่วมเพราะตระหนักถึงความสำคัญของป่าชายเลน ส่วนหนึ่งเข้าร่วมตามที่ อบต.ขอความร่วมมือไป แล้วยังมี กลุ่มที่ได้ประโยชน์จากการปลูกป่าชายเลน เช่น คนที่มี

รายได้จากการทำกิจกรรม ข้างหมาเรือ ข้างปลุกก็มี
โรงเรียนมีแผนงานด้านอนุรักษ์ที่ต้องให้นักเรียนทำ

ผู้บริหารอบต.1: โรงเรียนที่เข้าร่วมเพราะมีการประเมินด้านการส่งเสริม
สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน โรงเรียนเขียนโครงการให้
สอดคล้องกับอบต. ถ้าโรงเรียนเองไม่มีความสามารถ
เพียงพอด้านความเข้าใจในสภาพพื้นที่และงบฯ

ข้าราชการอบต.1: คนที่ร่วมมีความตั้งใจ มีวัตถุประสงค์เดียวกัน อย่าง
โรงเรียนโยธิน โรงเรียนปากพูน มีโครงการด้าน
สิ่งแวดล้อมที่ต้องประเมิน เข้ามาร่วมโครงการปลูกป่า
ชายเลนกับ อบต. เค้าก็ได้ทำโครงการของเค้าไปด้วย

ครู1: ที่เข้าร่วมเพราะเห็นความสำคัญ ประโยชน์ของป่าชายเลน
แล้วก็เป็นทำให้ความร่วมมือกับ อบต.ที่ประสานมา อีก
อย่างการร่วมกิจกรรมมีผลต่อการเรียน ได้ฝึกปฏิบัติจริง

ชาวประมง3: ที่เข้าร่วมเพราะมีความเกี่ยวข้อง/ได้ผลประโยชน์จาก
อบต. จากที่มีการรวมกลุ่ม (กลุ่มอาชีพประมงที่อบต.
สนับสนุน) มีความสนิทสนมกับคนที่ทำงานในอบต.

ง) กลไกทางธรรมชาติเอื้ออำนวยต่อการขยายพืชพันธุ์ในป่าชายเลน ทั้งการขยาย
พื้นที่ป่าเนื่องจากการทับถมของดินตะกอน และการที่ป่าไม้ โกงกางสามารถแพร่พันธุ์ได้ง่ายทั้งจาก
การปลูกเพิ่มเติมและจากฝักที่ร่วงหล่นตามธรรมชาติ

จากผลพวงของการปลูกป่าอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กลไกทางธรรมชาติกลับเป็น
ปัจจัยเอื้อต่อการขยายพื้นที่ป่าออกไปเรื่อยๆ ซึ่งจะเห็นได้จากการขยายตัวของพื้นที่อย่างต่อเนื่องจาก
การทับถมของดินตะกอนที่พัดพามากับกระแสน้ำแล้วก่อตัวเป็นพื้นผิวดินเลนที่ขยายตัวออกจาก
แนวป่าชายเลนที่ปลูกเพิ่มเติม

ผู้บริหารอบต.3: ป่าชายเลนช่วยยึดเกาะดินเพิ่มพื้นที่ให้ดินงอกไปใน
ทะเล ออกเพิ่มทุกปี มีพื้นที่ให้ปลูกได้เรื่อยๆ

- ชาวประมง 2 : มีที่ให้ปลุกตลอด คินงอกออกไปเรื่อยๆ อบต.มีที่ให้ปลุกตรงที่คินงอกใหม่
- ชาวประมง 3 : คินแถวป่างอกเรื่อยทุกปี มีพื้นที่ให้ปลุกกันทุกปี
- ผู้บริหารอบต.2: พื้นที่มีคินงอกอย่างต่อเนื่อง ความต้องการพืชคลุมมากขึ้น เพื่อป้องกันการกัดเซาะ
- ครู 1 : มีพื้นที่รองรับการปลุกได้ตลอด คินงอกออกไปเรื่อยๆ ปลุกเสริมเพิ่มได้
- ข้าราชการอบต.2: มีคินตะกอนที่งอกทับถมกัน มีพื้นที่รองรับการปลุกเพียงพอ
- บุคลากรภาครัฐ 1: อบต. ปลุกรอบๆ ริมทะเลในพื้นที่ที่งอกเพิ่มจากแนวเดิม คินงอกไปในทะเลทุกปี มีพื้นที่ให้ปลุกได้ทุกปี ปลุกเสริมได้ ปลุกเพิ่มได้ก็มาก มีที่ว่างก็เสริม
- ผู้แทนกลุ่มอนุรักษ์ 2 : สถานที่ที่จะทำ มีให้ทำตลอด คินเลนงอกทุกปี ต้องปลุกเพิ่มทุกปี

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับการศึกษาของวสันต์ ศรีสวัสดิ์ (2534) และสุนันทา สุวรรณโคม และคณะ (2544) ที่พบว่า พื้นที่คินเลนงอก เนื่องจากอัตราการงอกของหาดเลนในบริเวณตำบลปากพูนค่อนข้างสูงถึงประมาณ 100 เมตร/ปี

นอกจากนี้กลไกทางธรรมชาติของดิน ไม้ในป่าชายเลนก็เป็นปัจจัยเสริมอีกประการหนึ่งที่ช่วยเพิ่มจำนวนของดิน ไม้ในพื้นที่ป่าชายเลนให้สมบูรณ์ขึ้นเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ดินโกงกางที่เป็นดิน ไม้ในป่าชายเลนชนิดหนึ่งจะสามารถแพร่พันธุ์โดยธรรมชาติได้ง่าย และแพร่พันธุ์เองได้เมื่อส่วนฝักร่วงหล่นลงปักในพื้นที่ผิวดินเลน

ชาวประมง 2 : ฝักที่หล่นลงมา ปัก คิคแล้วงอกขึ้นมาได้เอง ขึ้นเองได้
เยอะ

ชาวประมง 3 : ฝักโกงกางหล่นลงพื้นแล้วขึ้นเองได้ พอฝักปักลงดินก็
ปลุกขึ้นเอง ที่โคนคิคพอมิฝักหล่นก็ขึ้นเองได้

ผู้นำชุมชน 1 : ฝักโกงกางหาง่าย หาได้จากป่าในพื้นที่ เวลาปลุกก็ง่าย
ใช้ฝักปักลงไปก็คิคแล้ว

ผู้แทนกลุ่มอนุรักษ์ 3 : โกงกางแข็งแรง ปลุกติง่าย ผักก็หาได้ง่ายในพื้นที่
ตอนปลุกพอผักปักลงดินก็ปลุกขึ้นได้เลย

จ) บทบาทขององค์กรและหน่วยงานภายนอกชุมชนในการฟื้นฟูและอนุรักษ์
ป่าชายเลน

การดำเนินงานด้านการจัดการป่าชายเลนที่ได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้นส่วนหนึ่งมาจาก
การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่ง ได้แก่ กรมป่าไม้และองค์กรของประเทศญี่ปุ่นที่มีการ
ประสานความร่วมมือกันเพื่อดำเนิน โครงการปลุกป่าชายเลนในพื้นที่นาุ้ง โดยทางโครงการมีการ
ประสานงานกับชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้าใจและส่งเสริมให้ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของนาุ้งมีส่วนร่วมใน
โครงการดังกล่าว นอกจากนี้ในการดำเนินการปลุกป่าขององค์การบริหารส่วนตำบลเองก็ยังสามารถ
สนับสนุนกล้าไม้บางส่วนจากกรมป่าไม้ด้วย

สถานีพัฒนาลุ่มน้ำปากพนังซึ่งเป็นหน่วยงานที่แยกจากกรมป่าไม้และมีหน้าที่
ในการดูแลแหล่งทรัพยากรป่าชายเลนโดยตรงในปัจจุบันเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งได้เข้ามามีส่วนร่วม
ในการสนับสนุนการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลปากพนังเช่นกัน โดยมีการประสานงานกับชาวบ้านในพื้นที่หมู่ 12 ของตำบลปากพนัง
โดยตรงเพื่อจัดการฝึกอบรมเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแก่ชาวบ้านและจัดตั้งเป็นกลุ่ม
อาสาสมัครพิทักษ์ป่าชายเลนและชายฝั่ง รวมทั้งส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ
ปลุกป่าชายเลนที่จัดขึ้นโดยสถานีพัฒนาลุ่มน้ำปากพนัง ทั้งในขั้นตอนของการเก็บผักและการปลุก
โดยที่ทางสถานีพัฒนาลุ่มน้ำปากพนังมีค่าตอบแทนให้กับชาวบ้านที่มีส่วนร่วม ซึ่งการดำเนินงาน
ของทางสถานีพัฒนาลุ่มน้ำปากพนังดังกล่าวเป็นปัจจัยเสริมที่ช่วยให้ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่
อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้นำชุมชน 3 : สถานีลุ่มน้ำปากพนังตรงมาที่หมู่ 12 มาจัดอบรมให้
ชาวบ้าน มาพูด บรรยาย ประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจ
ประโยชน์ของป่า มีปลุกป่า ทำหนังสือไปที่อบต. เข้ามา
ปลุก พาคนลงไปปลุก

ผู้บริหารอบต.3: สถานีลุ่มน้ำฯ เข้ามาทางผู้ใหญ่หมู่ 12 มาอบรมให้ชาวบ้าน
แล้วก็พาไปปลุกป่า ช้างชาวบ้านเก็บผัก ช้างปลุก

ชาวประมง 3 : โครงการลุ่มน้ำปากพนังเข้ามาอบรมชาวบ้านในหมู่บ้าน 12 แล้วจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชายเลนและชายฝั่ง พาไปปลูกป่าต่อจากนั้น ชาวบ้านร่วมดี มีอาหาร มีค่าตอบแทนให้

ณ) แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ได้กลายเป็นหลักการสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และที่ 10 ภายหลังจากประเทศได้รับบทเรียนทั้งทางด้านวิกฤติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การเร่งพัฒนาตามกระแสทุนนิยมทำให้มีการใช้และทำลายทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ เพื่อเพิ่มผลผลิต เพื่อเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจ

แนวพระราชดำรินี้กำลังได้รับความสนใจและมีการพยายามนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกันจากกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเน้นให้บุคคล ชุมชน และสังคมรู้จักใช้เหตุผล ใช้ทางสายกลางเป็นแนวทางในการพัฒนาคนและสังคม “รู้จักคิด อยู่ ใช้ กิน อย่างพอเพียง” แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน โดยเน้นความพอดีในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ กล่าวคือ ให้รู้จักใช้ และจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาดและรอบคอบ มีจิตสำนึกสาธารณะคิดถึงประโยชน์สุขของผู้อื่น และสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดดุลยภาพทางธรรมชาติและมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างเหมาะสมและพึ่งตนเองได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างเป็นลำดับขั้นและมั่นคง

แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้มีการน้อมนำไปเป็นหลักในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพนังด้วย ดังจะเห็นได้จากถ้อยแถลงของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลปากพนัง ที่กล่าวไว้ในรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี พ.ศ. 2550 มีใจความตอนหนึ่งว่า “ประมวลกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่ต้องการจะพัฒนาพลเมืองให้มีความรู้ ความเป็นอยู่ไม่ยากจน สุขภาพของคนแข็งแรงทั้งกาย จิต สังคม และวิญญาณ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ยึดหลักพอเพียง มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต ท่ามกลางปัญหา ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม เราจึงมุ่งเน้นให้สังคมเกิดความเข้มแข็งเป็นสังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน สังคมที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและความเข้มแข็งของชุมชน เหล่านี้ล้วนเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้แทนปวงชนชาวปากพนัง... เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการเหล่านี้สู่เป้าหมาย...”

ข) โครงการพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่ส่งเสริมการปลูกป่าชายเลน และกระแสการพัฒนาซึ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ต้องคำนึงถึงการ

ฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีส่วนอย่างสำคัญในการทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในพื้นที่สนใจเรื่องป่าชายเลนมากขึ้น

นอกจากนี้ป่าไม้ยังเข้ามามีส่วนร่วมกับการรื้อฟื้นกองทัพอากาศที่ 4 ตามโครงการพระราชดำริ โดยประสานกับองค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดอบรมและจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ทำให้มีกิจกรรมทั้งด้านการปลูกป่า และการมีกลุ่มอนุรักษ์ป่าอย่างเป็นรูปธรรมเกิดขึ้นในตำบลปากพูน

ครู 1 : กระแสนุรักษ์ก็มีส่วน อย่างโครงการของพระราชินีที่รณรงค์เกี่ยวกับป่าชายเลนทำให้คนสนใจมากขึ้น อบต.ก็ให้ความสำคัญกับเรื่องป่าชายเลนมากขึ้น

ผู้บริหารอบต.3: อบต.เคยเซ็นต์ขอพื้นที่ปลูกป่าชายเลนในโครงการของป่าไม้ในพื้นที่ของปากพูนที่ป่าไม้ดูแล เป็นโครงการของราชินี ป่าไม้ลงมาวัดว่า อบต.ขอพื้นที่ปลูกไว้เท่าไร ควรเก็บตรงนี้ ตรงนี้ ปลูกโดยใคร งบประมาณเท่าไร ปีไหน ปลูกแล้วพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น มีข้อมูลชัดเจนว่าที่ปลูกไปมีป่าเพิ่มขึ้นเท่าไร ปลูกตอนไหน ใครปลูก

บุคลากรภาครัฐ 4 : โครงการนั้นป่าไม้ประสานงานขอความร่วมมือจากอบต. ปากพูน เป็นโครงการในพระราชดำริของพระราชินี พื้นที่ติดเขตของอบต. ป่าไม้เลยประสานไป เขาก็ตอบกลับมาว่าเข้าร่วม ปลูกในพื้นที่ที่รังวัดไว้ เป็นส่วนของอบต.ปากพูน ถ้าป่าไม้เตรียมให้ ได้ร่วมปลูกกันในโครงการนั้นครั้งนึง

ผู้นำชุมชน 3 : ป่าไม้มาประสานกับอบต. เขาคนในชุมชนมาอบรมแล้ว ตั้งเป็นกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่า มีทหารมาร่วมฝึกอบรมให้ด้วย

ผู้บริหารอบต.1: อบต.ร่วมกับป่าไม้และกองทัพอากาศที่ 4 ให้ความรู้คนในชุมชนแล้วจัดให้เป็นกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่า

ผู้แทนกลุ่มอนุรักษ์ 2: อบรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่าเป็นโครงการในพระราชดำริ
ของราชินี มีกรมป่าไม้ดูแล จากตอนนั้นทำให้อบต.ดูแล
จริงจัง

3.4.2.2 ปัจจัยอุปสรรค

ก) การขาดความร่วมมือในรูปของเครือข่ายประชาสังคม โดยเฉพาะในส่วนของภาครัฐจากภายนอก องค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชน

การมีส่วนร่วม/ความร่วมมือในรูปของประชาสังคมซึ่งเป็นลักษณะการรวมกลุ่มกันของบุคคลในภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) เพื่อแก้ไขปัญหาหรือร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์โดยทุกภาคส่วนเป็นผู้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนประสบความสำเร็จตามข้อมูลที่ปรากฏในผลการศึกษาของศิริวรรณ ศิริบุญ และชนคดี มิตินทางกูร (2545) ที่กล่าวไว้ว่า การดำรงอยู่ของป่าชายเลนจะเป็นไปได้อย่างยั่งยืนด้วยเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งคือ การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องภายใต้ความร่วมมือของเครือข่ายองค์กรทางสังคมที่ประกอบด้วยความร่วมมือของชาวบ้านในระดับชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีการประสานความร่วมมือกันดำเนินงานตามแนวทางการจัดการที่สอดคล้องตามนโยบายของภาครัฐและรูปแบบการจัดการของท้องถิ่น แต่การดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนอาศัยเพียงการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องเฉพาะในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมปลูกป่าชายเลนซึ่งไม่ได้เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน และไม่ได้เป็นการมีส่วนร่วมในรูปแบบประชาสังคม

ที่ผ่านมาแม้จะมีการประสานงานกันอยู่บ้างระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานภาครัฐจากภายนอก เช่น กรมป่าไม้ แต่เป็นลักษณะการร่วมกันเฉพาะกิจ เฉพาะโครงการ ในหลายกิจกรรมเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ดังจะเห็นได้จากการแบ่งพื้นที่อย่างชัดเจนว่าพื้นที่ใดเป็นการปลูกป่าของกรมป่าไม้ พื้นที่ใดเป็นการปลูกป่าขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลเองก็ขาดกำลังคนในการที่จะเป็นวิทยากรในการอบรมให้ความรู้ในการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าชายเลน แต่ก็ไม่ได้มีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอกซึ่งมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญ

ผู้บริหารอบต.3: อบต. ไม่มีการประสานกับภายนอกมากนัก การจัดการ
เลยเป็นรูปแบบเดิมๆ ถ้ามีการส่งบุคลากรเข้ามาช่วยดูแล

อาจมีมุมมอง/ความรู้ที่ไม่รู้ เอมามาบวกกับประสบการณ์
ของชาวบ้าน น่าจะดี อาจมีรูปแบบการจัดการที่
หลากหลายกว่านี้

สภาอบต.2: ไม่ได้สร้างความร่วมมือกับภายนอกเท่าไร ไม่มี
เครือข่ายด้านป่าชายเลน อบต.ทำแค่ปลูกอย่างเดียว ถ้ามี
คนแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ อาจทำอะไร ได้มากกว่านี้
อาจจะจัดการได้ดีกว่าเดิม

ข้าราชการอบต.1: ไม่ได้มีความร่วมมือแบบประชาสังคม เพราะการจัดการ
ป่าชายเลนเป็นหน้าที่โดยตรงของอบต. คนที่ร่วมร่วมใน
กิจกรรมอย่างเดียว เป็นการร่วมในกิจกรรมปลูกป่าชาย
เลนของนักเรียนจาก โรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียง ทหารจาก
กองทัพภาคที่ 4 และประชาชนในพื้นที่บางส่วน แล้ว
อบต.ก็ไม่ได้ประสานงานกับภายนอกเท่าไร ความ
ร่วมมือแบบประชาสังคมเลยเกิดขึ้นยาก

ผู้บริหารอบต.1: อบต.ไม่มีงบฯ ในการดูแลรักษา ใช้เยอะกว่าปลูก เกิน
กำลังที่จะเฝ้าระวัง พื้นที่ป่าเยอะ

ผู้บริหารอบต.3: อบต.ดำเนินการเองคงไม่ทั่วถึง อบต.มีงานหลายอย่าง
บุคลากรที่มีอยู่ ที่จะมาดูแล โดยตรงไม่มี การดูแลทำได้
ไม่ทั่วถึง ขาดคน

ข) บทบาทของกลุ่มอนุรักษ์ในชุมชนลดลง เนื่องจากขาดการสนับสนุนด้าน
งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล

การดำเนินงานในรูปแบบกลุ่ม/องค์กรอนุรักษ์มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้การ
จัดการทรัพยากรป่าชายเลนให้เป็น ไปอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มที่มีการรวมตัวกัน โดยธรรมชาติคือ
เกิดจากการรวมตัวกันเนื่องจากตระหนักถึงปัญหา และมีความต้องการในการจัดการ/แก้ไขปัญหา
ร่วมกัน แต่ในกรณีของการรวมกลุ่มกันจากการจัดการของหน่วยงานภายนอกพบว่า การดำเนินงาน
ของกลุ่มจะเป็น ไปอย่าง ไม่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศิริวรรณ ศิริบุญ (2545) ที่ระบุว่า
การรวมตัวของกลุ่มอนุรักษ์ที่เกิดจากการมีจิตสำนึกที่ต้องการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกันจะ

เป็นไปอย่างยั่งยืน แต่การรวมตัวของกลุ่มที่เกิดจากการจัดตั้งของหน่วยงานภายนอกมากกว่าการมีจิตสำนึกของกลุ่มอย่างแท้จริงจะเป็นไปอย่างไม่ยั่งยืน กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่าในตำบลปากพูนเป็นกลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งจากหน่วยงานภายนอกคือกรมป่าไม้เช่นกัน โดยกรมป่าไม้ได้มีการประสานงานกันขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนเพื่อจัดการอบรมและจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ซึ่งกลุ่มดังกล่าวมีการดำเนินงานในช่วงระยะแรกภายหลังจากที่มีการจัดตั้ง โดยทำหน้าที่เฝ้าระวังและสำรวจพื้นที่ป่า รวมทั้งแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ป่าชายเลนที่มีการขยายตัวให้องค์การบริหารส่วนตำบลทราบ เพื่อให้มีกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนต่อไป แต่ในการรวมตัวกันเพื่อดำเนินงานดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยค่าใช้จ่ายสำหรับเป็นค่าน้ำมันในการนำเรือไปสำรวจพื้นที่ป่าชายเลน ซึ่งทางกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่าไม่สามารถรับผิดชอบได้ และองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนไม่ได้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณแก่กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่า เนื่องจากระเบียบปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่เอื้อให้มีการจัดสรรงบประมาณให้กับผู้ที่ทำหน้าที่เป็นอาสาสมัคร ดังนั้นกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่าจึงไม่ได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนอย่างเป็นทางการ และทำให้พื้นที่ของตำบลปากพูนขาดผู้นำในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ตัวแทนกลุ่มอนุรักษ์ 1: ตอนที่ตั้งใหม่ ๆ อาสาทำหน้าที่เฝ้าระวัง พื้นที่ป่าสำรวจพื้นที่ แล้วไปบอกอบต.เค้าว่ามีดินงอก มีเลนงอกออกมาแล้ว ปลูกอะไรมั่ง น่าจะปลูกอย่างอื่นแซม ไม่ใช่ปลูกแค่โกงกาง ปลูกต้นตม ต้นแสม ให้เหมือนป่าที่มีอยู่เดิม แต่ตอนนี้ไม่มีการรวมตัว ถ้ารวมตัวมันมีค่าใช้จ่าย ออกเรือต้องมีค่าน้ำมัน ต้องออกกันเอง ตอนนี้อยู่มีเวียนไปคุบ้าง นานๆ ที

ผู้บริหารอบต.1: ระเบียบอบต.ไม่สามารถให้ค่าตอบแทนอาสาได้ ทำให้อาสาสมัครไม่มีค่าตอบแทน เบิกไม่ได้ เลยไม่มีคนทำจริงจัง

ผู้นำชุมชน 1 : อาสาไม่มีเบี้ยเลี้ยง อบต. ไม่ได้กำหนดให้มีเบี้ยเลี้ยง มันขัดระเบียบปฏิบัติ อาสาที่มีไม่ได้ดูแลรักษาต่อเนื่อง

สภาพค.2: ชาคกลุ่มดูแลต่อเนื่องและครบวงจร มีอบรมกลุ่มเฉพาะให้เป็นกลุ่มอนุรักษ์ แต่ไม่ค่อยได้ทำหน้าที่ ยังขาดผู้นำที่จะทำตรงนี้โดยตรง

บุคลากรภาครัฐ2: กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่ามีส่วนร่วมในการปลูกป่าบ้างบางคน เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นมา การรวมกลุ่มเพื่อดำเนินงานเป็นไปค่อนข้างน้อย ไม่มีการดำเนินงานชัดเจน

ก) สภาพทางสังคมวัฒนธรรม ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ยังมีค่อนข้างน้อย

แม้ว่าในรายละเอียดของแผนงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนจะระบุถึงความร่วมมือของชาวบ้านทั้งในขั้นตอนของการทำประชาคมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม แต่ในทางปฏิบัตินั้นข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นการมีส่วนร่วมในวงแคบและไม่จริงจัง เนื่องจากตำบลปากพูนเป็นตำบลขนาดใหญ่ที่มีความหลากหลายทั้งทางด้านสังคมวัฒนธรรมจากการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน ทำให้คนในพื้นที่ของตำบลปากพูนที่ประกอบด้วยชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันบางประการ ความหลากหลายในลักษณะของชุมชน เช่น หมู่ 5 ที่มีลักษณะเป็นชุมชนเมือง ในขณะที่หมู่ 12 มีประชากรชาวไทยมุสลิมที่ประกอบอาชีพประมงเป็นส่วนใหญ่ ความหลากหลายด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยมีทั้งอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เช่น ประมง ทำนา ทำสวน เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และรับจ้างแกะปู ถักอวน และอาชีพทางด้านอุตสาหกรรมจากการที่ตำบลปากพูนมีโรงงานอุตสาหกรรมหลายประเภท ได้แก่ โรงงานน้ำแข็ง โรงงานทำอิฐ โรงงานแปรรูปไม้ โรงงานแก๊ส และปั้มน้ำมัน ความหลากหลายดังกล่าวอาจทำให้การมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แตกต่างกัน ซึ่งจากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ประชากรที่ประกอบอาชีพประมงซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากป่าชายเลนจะมีความตระหนักถึงความสำคัญและมีความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชายเลนในสัดส่วนที่สูงกว่าประชากรที่ประกอบอาชีพอื่นๆ (ศิริวรรณ ศิริบุญ, 2545) ความแตกต่างและความหลากหลายของชุมชน ทำให้การประสานความร่วมมือและส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้เป็นไปอย่างทั่วถึงเกิดขึ้นได้ค่อนข้างยาก ดังจะเห็นได้จากขั้นตอนของการทำประชาคมที่มีการเข้าร่วมของชาวบ้านเพียงบางส่วนและเป็นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านตามหน้าที่ โดยไม่ได้มีการแสดงความคิดเห็น/เสนอความต้องการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน แต่ไปทำหน้าที่รับรองสิ่งที่ยังคงการบริหารส่วนตำบลเสนอไว้แล้ว ส่วนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนคนที่ร่วม

ส่วนใหญ่คือกลุ่มนักเรียน เนื่องจากโครงการเริ่มต้นมาจากการประสานงานระหว่างครูและองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้เกิดกิจกรรมการปลูกป่าที่สร้างจิตสำนึกและความรู้สึกห่วงแหนให้กับนักเรียน การดำเนินงานส่วนใหญ่จึงเป็นความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนกับโรงเรียนและทหารบางส่วน ในขณะที่ชาวบ้านในพื้นที่มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย และเป็นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเข้าร่วมเพียงบางกลุ่ม จากข้อมูลที่ได้รับแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเป็นการมีส่วนร่วมเฉพาะกิจ และเป็นการมีส่วนร่วมที่ยังขาดการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นข้อจำกัดของการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน โดยชุมชนมีส่วนร่วม เนื่องจากไม่สามารถส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง จริงจังและต่อเนื่อง

ชาวประมง3 : การเข้าร่วมมีเป็นบางครั้ง/บางคน เป็นการเข้าร่วมตามหน้าที่

สภาอบต.2: ชาวบ้านทำตามหน้าที่ เสร็จไป ไม่ค่อยมีจิตสำนึก ยังขาดคนเป็นผู้นำแท้จริง

ผู้บริหารอบต.2: ชาวบ้านรู้ว่าป่าชายเลนมีประโยชน์ แต่ก็ไม่ค่อยเห็นความสำคัญ ความร่วมมือกับกิจกรรมปลูกป่าบางที่ก็ร่วม บางที่ก็ไม่ร่วม เหมือนเค้ายังไม่ค่อยมีจิตสำนึกเท่าไร เรื่องนี้ยังเป็นจุดอ่อนของชาวบ้านอยู่

ผู้บริหารอบต.3: ความร่วมมือของคน ยังไม่มีการเข้ามาด้วยความสมัครใจ/เสนอตนเอง ต้องคอยกระตุ้น ต้องมีผู้นำที่น่าเชื่อถือ คนในชุมชนอยู่ในภาวะพึ่งพา ไม่กระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือตนเอง

ผู้นำชุมชน1 : จุดอ่อนของชาวบ้าน ขาดจิตสำนึก รู้แต่ไม่ให้ความสำคัญเท่าไร ต้องมีการกระตุ้น แต่ก็ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในการปลูกเท่าไร

ชาวประมง1 : ชาวบ้านไม่ค่อยมีส่วนร่วม เห็นว่าเป็นโครงการของนักเรียนเลยไม่อยากเข้าไป มีคนอื่นปลูกอยู่แล้ว คน

ภายนอกส่วนใหญ่มาปลูก งานปลูกป่าเป็นงานปลูก
จิตสำนึกเด็กมากกว่า

ครู 1 : ชาวบ้านร่วมน้อย ร่วมแค่ตอนปลูก ร่วมด้วยจิตสำนึกน้อย
เป็นการร่วมมือกับอบต. คิดว่าถ้าไม่ปลูกก็ขึ้นเอง
ธรรมชาติขึ้นได้เอง

ผู้แทนกลุ่มอนุรักษ์ 4: ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความสำคัญ อบต.ขอความร่วมมือก็
เข้าร่วม ทำตามหน้าที่มากกว่า ไม่ได้มีใครสนใจจริงจัง

ผู้บริหารอบต. 2: อบต.ต้องการให้นักเรียนร่วมกับทหาร มากกว่าชาวบ้าน
โครงการมาจากครูขอให้ทำโครงการ ต้องการให้นักเรียน
หวงแหน

ผู้บริหารอบต. 2: ปากพูนมีโรงงานหลายแห่ง ทั้งโรงน้ำแข็ง โรงอิฐ
ปืมน้ำมัน โรงงานแก๊ส โรงงานแปรรูปไม้ พวกนี้แหละที่
อบต.ได้เก็บภาษีโรงเรือน ภาษีที่ดิน แล้วก็ภาษีป้าย

ผู้บริหารอบต. 2: ภาคประชาชนอ่อนแอ ไม่มีการรวมตัว การรวมตัวยาก
ปากพูนเป็นตำบลใหญ่ คนก็มีหลายแบบทั้งคนพุทธ คน
อิสลาม บางหมู่ อย่างหมู่ 4 คนพุทธมาก หมู่ 12 อิสลาม
มาก พวกนี้อยู่ติดป่า หากินกับป่าส่วนใหญ่ แล้วหมู่ 5 นี้
ก็เป็นชุมชนเมือง ไปเลย เค้ายกไม่ค่อยได้เข้ามาขู่เรื่องป่า
อยู่แล้ว

การศึกษาแผนพัฒนา กระบวนการจัดการ และการวิเคราะห์ศักยภาพขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลพบว่า ในภาพรวมองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่สามารถที่จะบริหารจัดการป่าชายเลน
ในรูปแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนได้อย่างสัมฤทธิ์ผล แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล
กำหนดวิสัยทัศน์ แผนงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ในขั้นตอนของการดำเนินงานก็ยัง
ไม่สามารถดึงให้ประชาชนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ นอกจากนี้ยังขาดกิจกรรมที่จะ

ปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชน รวมทั้งไม่สามารถส่งให้กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่าเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชายเลนได้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

แม้กระทั่งในงานปลูกป่าชายเลนที่ดำเนินการเอง องค์การบริหารส่วนตำบลก็ยังไม่ได้มีบทบาทหลักอย่างแท้จริง โดยส่วนใหญ่ผลของการปลูกป่าชายเลนในชุมชนที่มีการขยายพื้นที่ออกไปมากขึ้นดูเหมือนว่าจะเกิดจากผลของโครงการต่างๆ ที่หน่วยงานภายนอก เช่น กรมป่าไม้ร่วมดำเนินการหรือโครงการที่ป่าไม้มีส่วนร่วมมากกว่า เพราะพื้นที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลปลูกป่าชายเลนเป็นเพียงส่วนน้อย และมีการจัดสรรงบประมาณอย่างจำกัด ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลน่าจะสามารถทำได้ดีกว่านี้โดยการสร้างเครือข่ายประชาสังคม แต่ ณ ปัจจุบัน ไม่มีการสร้างกระบวนการประชาสังคมให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง องค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถดึงภาคส่วนต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมได้